

Piirkonna konkurentsivõime tugevdamise tegevuskava vorm

VÕRU MAAKONNA TEGEVUSKAVA

/maakonna nimi/

<p>TEGEVUSTE¹ PRIORITEETSUS TULENEVALT MAAKONNA ARENGUKAVAST (põhjustada, miks on maakonna jaoks üks tegevus prioriteetsem kui teine)</p>	<p>Piirkondade konkurentsivõime tugevdamise Võru maakonna tegevuskava koostamise ja meetme valdkondlike prioriteetide määratlemise aluseks on Siseministeeriumi poolt väljatöötatud juhendmaterjal ning Võru maakonna arengustrateegia 2014-2025 koos lisadega, sh maakonna sotsiaalmajandusliku olukorra analüüsiga.</p> <p>Põhjalikust maakonna sotsiaalmajandusliku olukorra analüüsist ilmnes, et peamised väljakutsed Võrumaal on seotud elanikkonna vähenemise ja vananemisega. Statistikaameti prognoosi kohaselt jätkab Võrumaa elanike arv vähenemist, jõudes aastaks 2040 umbes 24 000 inimeseni. Ühelt poolt tuleb toime tulla avalike teenuste pakkumisega ning teisalt uute töökohtade loomisega, pidurdamaks elanikkonna vähenemist. Maksumaksjate hulga vähenemine toob endaga kaasa raskused avalike teenuste pakkumisel, sest omavalitsuste tulubaas kahaneb. Seega on väljakutseks ka maakonna palgataseme ühtlustamine Eesti keskmisega.</p> <p>Samuti tuleb kaasa aidata töötajate poolt loodava lisandväärtuse tõusule, sest SKT elaniku kohta on maakondade võrdluses tagantpoolt viies (u 35% Harjumaa vastavast näitajast). Olulisteks tegevusteks on siinkohal uute (kõrgemapalgaliste) töökohtade loomise toetamine, mis tõstab elanike elatustaset ja pikemas perspektiivis leevendab rahvastiku vähenemist.</p> <p>Väga väike on ka maakonnast eksporditavate kaupade ja teenuste maht, mis moodustab kogu Eesti omast ühe protsendipunkti. Ühes lisandväärtuse tõusuga tuleb suurendada ekspordimahtusid.</p> <p>Maakonnas on probleemiks vähene ettevõtlikkus ja ettevõtlusaktiivsus, mille kasvatamist peetakse analüüsis üheks</p>
---	--

¹ Toetust taotletakse järgmistele tegevustele:

- 1) sihtkoha eripära rõhutavate terviklike turismitoodete ja -atraktsioonide arendamine ning sihtkoha kui võrgustiku arendamine;
- 2) ettevõtluse seisukohast olulise avaliku tugitaristu kaasajastamine ja selle loomine olemasolevate või uute tööstus- ja ettevõtlusalade juurde;
- 3) inkubatsiooni- ja tootearendusvõimaluste väljaarendamine;
- 4) linnakeskuse avaliku ruumi, sealhulgas linnasüdamed ja väljakud, kaasajastamine ettevõtlusele atraktiivsemaks muutmiseks;
- 5) keskuste ja tagamaa vaheliste ühenduste, sealhulgas ühistranspordi ning jalg- ja jalgrattatee, arendamine.

oluliseks väljakutseks. Siinkohal pole abi üksnes ettevõtlusalade arendamisest, tegeleda tuleb ka alustavate ettevõtete toetamisega läbi ettevõtlusinkubaatorite eeldusel, et piisava arengutasemeni jõudnud inkubandid rajavad mõne aja möödudes iseseisvad (tootmis)hooned loodavatele ettevõtlusaladele. Eelpool toodud väljakutsetele vastamiseks on maakondlikus tegevuskavas arendatavad objektid, mis on esitatud tegevussuundade 2. ja 3. all (ettevõtluse seisukohast olulise avaliku tugitaristu kaasajastamine ja selle loomine olemasolevate või uute tööstus- ja ettevõtlusalade juurde; inkubatsiooni- ja tootearendusvõimaluste väljaarendamine).

Lähtuvalt arengustrateegiast peitub oluline potentsiaal turismisektoris. Võrumaal on ilus ja mitmekesine loodus ning rohkelt huviobjekte. Suurem osa maakonnast on majutusettevõtetega kaetud, seejuures on kasvanud majutatute arv. Peamise väljakutsena on analüüsis defineeritud potentsiaali maksimaalne rakendamine (teenuste kvaliteedi arendamine, teenustega kaetuse suurendamine ja mitmekesistamine, sesoonsuse vähendamine) ja seeläbi turistide külastuskestvuse pikendamine. Projektid, mis on maakondlikus tegevuskavas, aitavad kaasa külastatavuse hooajalisuse vähendamisele, külastuskestvuse pikendamisele läbi kvaliteetsemate ja mitmekesisemate turismiteenuste valiku ning töökohtade loomisele. Ühtlasi aitavad kavas esitatud turismivaldkonna projektid kaasa elukvaliteedi ja -keskkonna paranemisele läbi laienenud teenuste valiku kohaliku elaniku jaoks.

Lisaks vajadusele uute töökohtade järele on maakonnas vajakajäämisi ligipäätavuse osas. Ühenduste loomine on otseselt seotud ettevõtluse arendamisega piirkonnas. Läbi kergliiklusteede loomise paranevad tööjõu liikuvuse võimalused ja teenuste kättesaadavus. Kergliiklusteede rajamine aitab ühtlasi kaasa tervislike eluviiside ja keskkonnasäästliku transpordiviisi kasutamise juurutamisele nagu on väljatoodud ka maakonna sotsiaalmajandusliku olukorra analüüsis. Ühenduste loomine toetab arengustrateegia horisontaalseid arendusfookusi – ühenduste parendamine, keskkonnahoid, sh energiasääst, halduskorralduse korrastamine. Kaudselt panustavad need projektid ka eesmärgi “Võrumaa on koht, kus inimesed elavad täisväärtuslikult ja kaua” fookuse “Tervislike eluviiside edendamine” täitmisel. Projekt Võru linna ja selle lähiümbruse töökohtadele ja teenustele parema ligipääsu tagamine on otseses seoses Võrusoo tööstusalal taristu I etapi väljaarendamise ja Võru linna keskväljaku rajamisega (vt Skeem 1).

Võru linna kui maakonna keskuse suurimaks puuduseks on keskväljaku puudumine, mida toonitati ka sotsiaalmajandusliku olukorra analüüsi raames läbi viidud seminaridel. Uus loodav keskväljak suurendab kesklinna piirkonna atraktiivsust ning julgustab ettevõtlikke inimesi uusi algatusi ellu kutsuma. Praegune linnakeskuse väljanägemine pole olnud ettevõtjate jaoks atraktiivne tegutsemiskoht. Kavas toodud projekt loob eeldused Võru linna toimepiirkonna elanike tööhõivevõimaluste parendamiseks, uute ettevõtete loomiseks ja südalinna kui

ettevõtluskeskkonna atraktiivsuse suurendamiseks. Projekt panustab üheselt strateegilise eesmärgi “Võrumaalased on tugeva ja nakatava piirkondliku enesetunnetusega” fookuse “Võru linna kui tugeva Kagu-Eesti tõmbekeskuse arendamine, sh linna keskuse välja arendamine” täitmise. Lisaks toetab projekt turismisektorit läbi külastuskeskkonna parendamise.

Eeltoodut ja ka ülejäänud väljakutseid arvesse võttes on määratletud visioon aastaks 2025²:

- **Võrumaa on atraktiivne Kagu-Eesti elu- ja töökeskkond, mida iseloomustab tugev majandus, konkurentsivõimeline haridus, oma kultuur ja eripära, kaasaegne tervishoid ja sotsiaalhoolekanne ning kaasav ja kestlik kogukond.**

Visioonist lähtuvalt on Võrumaal viis eesmärki:

1. Võrumaa ettevõtlus on tulus ja töökohad hästi tasustatud (tugev majandus);
2. Võrumaal saab väärtuspõhise hariduse³ (konkurentsivõimeline haridus);
3. Võrumaa on “ummamuudu”⁴ (oma kultuur ja eripära);
4. Võrumaa on koht, kus inimesed elavad täisväärtuslikult ja kaua (kaasaegne tervishoid ja sotsiaalhoolekanne);
5. Võrumaalased on tugeva ja nakatava piirkondliku enesetunnetusega (kaasav ja kestlik kogukond).

Igale eesmärgile vastab mitu spetsiifilist arendusfookust – tegevuste kompleksi, mis aitavad soovitud seisundit saavutada. Strateegias on määratletud neli temaatilist valdkonda (majandus, haridus, kultuur ja sotsiaalvaldkond), viies (kogukond) toetab neid kõiki.

Piirkonna konkurentsivõime tugevdamise tegevuskavva on kantud vaid need projektid, millel on selge mõju arengukava konkreetse eesmärgi saavutamisele. Nii kuuluvad igasse toetavasse suunda kõige olulisemad projektid. Võrumaa on tegevuskavasse kandnud üksnes need projektid, mis kindlasti tuleb ellu viia, seetõttu on ka kava rahaline maht täpselt nii suur, kui on meetmest maakonnale eraldatud.

Rahalise mahu alusel kujunesid prioriteedid alljärgnevalt.

1. Toetatavasse suunda “**Sihtkoha eripära rõhutavate terviklike turismitoodete ja -atraktsioonide arendamine ning sihtkoha kui võrgustiku arendamine**” kuulub 3 projekti – Vastseliina piiskopilinnus, Haanja puhke- ja spordikompleks ning Suure Munamäe kui rahvusvahelise tähtsusega turismiatraktsiooni arendamine. Vastseliina ja Haanja puhul on tegemist tuntud objektidega, mille väljaarendamine loob piirkonda terviklikud turismitooted.

² Kättesaadav <http://voru.maavalitsus.ee/arengukavad>

³ Vastavalt kokku lepitud maakonna pölviväärtustele, milleks on ettevõtlikkus, loovus, eripärasus ja keskkonnahoidlikkus.

⁴ Selgelt eristuva kuvandiga.

Kõik kolm projekti panustavad strateegilise eesmärgi **“Võrumaa ettevõtlus on tulus ja töökohad hästi tasustatud”** täitmisesse. Strateegias on eraldi fookusena välja toodud **“aastaringsete turismiteenuste arendamine”**, mida valitud projektid ka toetavad. Prioriteedi rahaline maht on 2 585 000 eurot, sh toetus 2 197 250 (25% kogu eelarvest).

2. Toetatavasse suunda **“Keskuste ja tagamaa vaheliste ühenduste, sh ühistransport ning jalg- ja jalgrattatee, arendamine”** kuulub 2 projekti, mis panustavad selgelt keskuse ja tagamaa vaheliste ühenduste parendamisse – kergliiklusteede võrgustik Võru linnas ja vallas ning Osula alevi (vallakeskus) ja peamise tööstuspiirkonna ühendamine. Projektid panustavad strateegia horisontaalse arendusfookuse **“Piirkonna arenguks on loodud soodustavad tingimused”** täitmisesse. Eraldi on strateegias välja toodud ühenduste parendamine. Kaudselt panustavad need projektid ka eesmärgi **“Võrumaa on koht, kus inimesed elavad täisväärtuslikult ja kaua”** fookuse **“Tervislike eluviiside edendamine”** täitmisse. Prioriteedi rahaline maht on 2 574 500 eurot, sh toetus 2 188 325 (24% kogu eelarvest).
3. Toetatavasse suunda **“Ettevõtluse seisukohast olulise avaliku tugitaristu kaasajastamine ja selle loomine olemasolevate või uute tööstus- ja ettevõtlusalade juurde”** kuulub 3 projekti – kahe tööstusala arendamine Võru linnas ja ühe tööstusala arendamine Vastseliinas. Nende projektide toetamiseks nähakse PATEE tegevuskavas ette tööstusala arendus- ja turundusprojekti ellu viimist, mis aitab aladele vajalikke investoreid leida. Võrumaa ettevõtlusalade arendamiseks on eraldi koostatud tegevusplaan ja tasuvusanalüüs, milles on konkurentsivõime tugevdamise tegevuskavasse kantud projektid kui kõige mõjusamad ära märgitud. Projektid panustavad üheselt strateegilise eesmärgi **“Võrumaa ettevõtlus on tulus ja töökohad hästi tasustatud”** fookuse **“Kaasaegsete ettevõtlus-, tööstus- ja logistikaalade välja arendamine”** täitmisesse. Prioriteedi rahaline maht on 1 612 500 eurot, sh toetus 1 137 025 (15% kogu eelarvest).
4. Toetatavasse suunda **“Linnakeskuse avaliku ruumi, sealhulgas linnasüdamed ja väljakud, kaasajastamine ettevõtlusele atraktiivsemaks muutmiseks”** kuulub vaid üks kompleksne projekt – Võru linna keskuse rajamine. Tegemist on Kagu-Eesti keskusega, mille terviklik välja arendamine elavdab piirkonna majanduselu märgatavalt. Projekt panustab üheselt strateegilise eesmärgi **“Võrumaalased on tugeva ja nakatava piirkondliku enesetunnetusega”** fookuse **“Võru linna kui tugeva Kagu-Eesti tõmbekeskuse arendamine, sh linna keskuse välja arendamine”** täitmisse. Prioriteedi rahaline maht on 2 004 000 eurot, sh toetus 1 703 400 (19% kogu eelarvest).
5. Toetatavasse suunda **“Inkubatsiooni- ja tootarendusvõimaluste väljaarendamine”** kuulub 3 projekti – Rõuge ettevõtlushotell, Vana-Antsla tootmisinkubaator ja Misso maaelukeskus. Projektid panustavad üheselt strateegilise eesmärgi **“Võrumaa ettevõtlus on tulus ja töökohad hästi tasustatud”** fookuste **“Kaasaegsete ettevõtlus-, tööstus- ja logistikaalade välja arendamine”, “Kaugtöö arendamine”** ja **“Loomemajanduse arendamine”** täitmisesse. Prioriteedi rahaline maht on 1 740 000 eurot, sh toetus 1 479 000 (17% kogu eelarvest).

Piirkonna konkurentsivõime tugevdamise tegevuskava koostamiseks koguti infot läbi omavalitsuste ning maakondlike

arendus- ja katusorganisatsioonide. Kokku laekus maavalitsusele 55 erinevat projektiideed. Nende prioritiseerimiseks töötati välja kriteeriumid:

- Projekti olulisus maakonna visiooni ja eesmärkide saavutamise seisukohalt;
- Projekti olulisus piirkondade konkurentsivõime tugevdamise meetme eesmärkide saavutamise seisukohalt;
- Projekti kuluefektiivsus.

Projekte hindas kaalutud keskmiste meetodil 9 liikmest koosnev komisjon, kuhu kuulusid Võru Maavalitsuse, Siseministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Võrumaa Omavalitsuste Liidu, Võrumaa Kutsehariduskeskuse, maakonna arengukava koostamist nõustanud konsultatsiooniettevõtte Cumulus Consultingu ja Võrumaa Arenguagentuuri esindajad (riiklike asutuste puhul polnud tegemist ametliku esindusõigusega isikutega, vaid vastavate organisatsioonide töötajatega, loomaks võimalikult laiapõhjalist alust hindamiseks). Saadud hinnetest moodustus projektide pingerida, millest kõige mõjusamad kanti käesolevasse tegevuskavasse. Vastavalt välja valitud projektidele kujunes ka rahalise mahu alusel prioriteetide järjestus. Prioriteetide määratlemise aluseks oli esitatud projektide vastavus maakonna arengustrateegiale, piirkondade konkurentsivõime tugevdamise meetme eesmärkidele ja konkreetse projekti kuluefektiivsusele. Võrumaa soovib ellu viia just käesolevas kavas loetletud projektid – hindajate arvates on need kõige paremini maakonna ees seisvatele väljakutsetele vastavad. See on ka põhjus, miks otsustati esitada kava ühekordses mahus.

PKT kava toetavad lisaks projektid, mis on kavas ellu viia meetme Piirkondlikud algatused tööhõive ja ettevõtlikkuse edendamiseks (PATEE). Viimases loetletud projektid aitavad kaasa PKT projektidele toetava keskkonna loomisele. Võrumaa ettevõtlusalade arendamiseks nähakse PATEE tegevuskavas ette tööstusalade arendus- ja turundusprojekti ellu viimist, mis aitab aladele vajalikke investoreid leida. PATEE raames kavandatav turismi arendamise programm aitab kaasa maakonda külastavate inimeste teadlikkuse kasvule, suunates neid PKT raames valmivatesse objektidesse. Toiduvõrgustiku ja puiduklastri projektid panustavad maakonna ettevõtluskeskkonna parendamisse, kuvandit käsitlev projekt aga kujundab piirkonna üldist mainet. Seega on kaks kava teineteisega lahutamatu seotud.

ARENDAV OBJEKT / TEGEVUSTE KOMPLEKS (edaspidi arendatav objekt)	TOETATAVAD TEGEVUSED (tabelisse märkida ainult number: 1 – turism, 2 – tööstusalad, 3 – inkubaatorid ja tootearendused; 4 – linnakeskuse avalik ruum; 5 – ühendused)	ORIENTEERUV MAKSUMUS (kogumaksumus ning toetuse vajaduse maht)	TEGEVUSTE VÄLJUNDINDIKAATORID		
			Turismi, ettevõtluskeskkonna (tööstusalad, inkubaatorid ja tootearendused) ja linnaruumi projektide puhul	Arenduse tulemusel loodud töökohtade arv (sh lisandväärtusega töökohtade arv)	Mitterahalist abi saavate ettevõtete arv ⁵
1. Vastseliina piiskopilinnus – keskaja teemapark „Novum Castrum per saecula“	1	Kogumaht 1 200 000 Toetus 1 020 000	8	30	Lahendatud toimepiirkondade ühendusvõimaluste kitsaskohtade arv
2. Ettevõtlusinkubatsiooni teenuse arendamine Rõuges ja Rõuge tööstusala tugitaristu parendamine	2 ja 3	Kogumaht 900 000 Toetus 765 000	30	13	
3. Tootmis- ja loomeinkubaatori rajamine Vana-Antsla mõisa	3	Kogumaht 350 000 Toetus 297 500	15	8	
4. Võrusoo tööstusalal taristu I etapi väljaarendamine	2	Kogumaht 637 500 Toetus 541 875	40	7	
5. Haanja Puhke- ja spordikeskuse väljaarendamine aastaringseks spordi-, turismi- ja puhkekeskuseks	1	Kogumaht 1 100 000 Toetus 935 000	10	12	
6. Võrukivi tehnopargi 8 kinnistu soojavõrguga ühendamine	2	Kogumaht 255 000 Toetus 216 750	50	8	
7. Võru linna keskväljaku rajamine	4	Kogumaht 2 004 000 Toetus 1 703 400	20	12	

⁵ Mitterahalist abi (otsetõlge inglise keelest: *non-financial aid*) saavate ettevõtete all on mõeldud toetusest nii otseseid kui ka kaudseid kasusaajaid. Tegemist on indikaatoriga, mille väärtus esitatakse Euroopa Komisjonile rakenduskava mitme meetme pealt ühiselt ja seetõttu on oluline ühine Euroopa Komisjoni poolt aktsepteeritud nimetus.

Indikaatori „mitterahalist abi saavad ettevõtted“ andmeid kogutakse kahesuguste ettevõtete kohta:

1) mitterahalist abi saavateks ettevõteteks loetakse need ettevõtted, kes juba tegutsevad ettevõtlus- ja tööstusalal, turismipiirkonnas või linnakeskuse avalikus ruumis ning saavad kasu toetusega paranenud tingimustest (kasu saavad ettevõtted);

2) mitterahalist abi saavateks ettevõteteks loetakse ka need ettevõtted, kel on potentsiaalne huvi pärast toetuse abil tingimuste paranemist asuda ettevõtlus- ja tööstusalale, turismipiirkonda või linnakeskuse avalikku ruumi (potentsiaalselt kasu saavad ettevõtted).

8. Maaelukeskuse loomine Misso valda	1 ja 3	Kogumaht 490 000 Toetus 416 500	8	10	
9. Võru linna ja selle lähiümbruse töökohtadele ja teenustele parema ligipääsu tagamine	5	Kogumaht 2 409 500 Toetus 2 048 075			11
10. Vastseliina ettevõtlusala arendamine	2	Kogumaht 720 000 Toetus 612 000	25	8	
11. Suure Munamäe kui rahvusvahelise tähtsusega turismiatraktsiooni arendamine	1	Kogumaht 285 000 Toetus 242 250	2	30	
12. Osula alevi - Varese ristmiku vaheline kergliiklustee	5	Kogumaht 165 000 Toetus 140 250			1

INFORMATSIOON ARENDATAVA OBJEKTI KOHTA

ARENDATAV OBJEKT⁶

1. Vastseliina piiskopilinnus – keskaja teemapark „Novum Castrum per saecula“

ARENDATAVA OBJEKTI KIRJELDUS

Projekti eeldatav kogumaksumus on **1 200 000 eurot** koos sisustusega. Tegelik tööde maht ja projekti elluviimise etapid ning võimalused selguvad EASile põhitaotluse esitamise ajaks peale muinsuskaitse eritingimuste loomist ja uue ehitusala määramist (detailplaneeringu muutmine).

Kulud jagunevad järgmiselt:

- **Pühakoha ehk endise linnusekabeli eksponeerimine**, võimalusel avamine, konserveerimine ja lisandused, mis on tinglikud, mis kaitsevad, kuid erinevad selgelt ajaloolisest materjalist. (juurdepääs, infosildid, altar jne). Lõplik otsus ja hind selgub peale muinsuskaitse eritingimuste koostamist, eelväljakaevamiste teostamist ja projekteerimist. Eeltööna on valminud „Kaalutlused linnusekabeli eksponeerimiseks“ – Kaur Altoa. Pirita kloostri ettevõtmisel on valminud palverännaku tee Tallinn – Vastseliina (www.palverand.ee). **Maksumus eeldatavalt 75 000 eurot.**
- **Keskaja küla** - linnuse ja Neuhauseni peamaja vahelisele maa-alale aastaringselt toimiva keskaja küla väljaehitamine (palverändurite maja, sepikoda, keraamikakoda, pagaritöökoda, keskaja saun, mesila, keskaja poed, kus müüakse külas ja piirkonnas valminud kaupa) jne.
- **Palverändurite maja** – tegu on ühe suurema hoonega, kuhu on planeeritud elav interaktiivne ekspositsioon, mida on võimalik erinevate meeltega kogeda ja sisse elada palverändurite eluviisi. **Maksumus koos sisustusega eeldatavalt 500 000 eurot.**
- **Sepikoda** - ehitatakse küla servale tuleoahu vältimiseks osaliselt kivist hoonena. Majas toimub külastajatele linnuse raha löömine, rõngassärkide punumine jms. **Maksumus eeldatavalt 80 000 eurot.**
- **Keraamika-, klaasi- ja / või puidukoda** – keraamika, klaas- ja puitesemete valmistamine. **Maksumus eeldatavalt 70 000 eurot.**
- **Mesila** – vanaaegsete mesilastarude (pakktarude) valmistamine ning mee ja vaha kasutamine linnuse eluolus. Vahast küünalde valmistamine, looduslike kreemide, saunatoodete valmistamine. **Maksumus eeldatavalt 15 000 eurot.**
- **Koduloomade ja lindude aedikud (asuvad linnuse Lõunamüüri juures)**. **Maksumus eeldatavalt 25 000 eurot.**
- **Rüütliroda** – ehitatakse linnuse ümber asuvasse orgu Piusa jõe ja Meeksi oja kallaste ligidale, et ära kasutada kõiki looduslikke eripärasusi. Rüütliroda on mõeldud eri raskusastmetega ning erivanustele külastajatele, mida on võimalik kasutada aastaringselt. **Maksumus eeldatavalt 80 000 eurot.**
- **Lõunamüüri konserveerimine** – keskajal asusid tähtsad linnaeluks vajaminevad hooned kindlusemüüride all või juures.

Arendatava
objekti
planeeritavad
kulud

⁶ Iga arendatava objekti kohta täidetakse eraldi tabel.

Linnuse Lõunamüüri juurde ehitatavad keskajal müüri äärtes asunud hooned (müügiletid, atraktsioonid, loomade ja lindude „elamud“ jne) on planeeritud rajada PKT projekti välistest vahenditest. Selleks, et oleks võimalik linnuse külastajatele anda hea ülevaade keskaja eluolust ja õpetada neile keskaja tegevusi ning käsitööd, on kõigepealt vajalik konserveerida kogu Lõunamüür ja ehitada selle kaitseks katus. **Maksumus eeldatavalt 225 000 eurot.**

Lisandub:

1. Ehituslik ja muinsuskaitsealine järelevalve **maksumusega 20 000 eurot**
2. Eeldatav projekteerimine **maksumusega 110 000 eurot.**

Teemapargi arendamine (sise ja väliekspositsioonide loomine ning nendeks vajalike rajatiste ja hoonete rajamine ning ühtlasi ajaloo- ja kultuuripärandi konserveerimine ja eksponeerimine) ei ole olemuslikult investeering, mida tehakse Eestis tavapäraselt erasektori rahadest. See tähendab, et keskaja teemapargi arenduste puhul on tegu turutõrkega, see tähendab, et investeeringu teostamine erasektori poolt pole mõeldav. Investeeringud tehakse avalikule sektorile kuuluval muinsuskaitsealusel objektil ja oma eripärast tulenevalt on ressursimahukad ning eeldavad tugevat avaliku sektori poolset järelevalvet.

Palverändurite majja on planeeritud elav interaktiivne ekspositsioon, mida on võimalik erinevate meeltega kogeda, sisse elada palverändurite eluviisi. Ekspositsiooni ülesehitus lähtub kaasaegsest ekspositsiooni põhimõttest, kus püütakse külastajat haarata ja kütkestada (engagement), anda võimalust kogeda ekspositsiooni erinevate meeltega, uues ja pakkudes külastajale maksimaalset kaasatust, vahetut kontakti. Tegemine pole nn klassikalise muuseumi originaalsete eksponeerimisega, vaid ajaloolise keskkonna taasloomisega, toonasele ajaperioodile iseloomuliku ruumi ja selle funktsionaalsuse taasloomisega ning selles keskkonnas eksponeeritavate rekonstruktsioonide- koopiatega. See võimaldab vahetut kogemist (sh katsumist, proovimist) loob isikliku suhestumise võimaluse, loob elamust ning on hariv. Hariduslikus plaanis võiks tuua paralleeli meetodiga „tehes õppimine“ (learning by doping).

Palverändurite majas saab külastaja, niisiis, külastusprogrammi raames tutvuda palverändurite eluoluga: külastajad saavad võimaluse kehastuda palveränduriteks, kogeda nende keskaja ja hilisemate perioodide võimalusi, traditsioone ja rituaale palvetamiseks, puhkamiseks, söögi valmistamiseks, pesemiseks, võimalused palvehelmeste valmistamiseks ja muuks käsitööks, palvete ja palveraamatute kirjutamiseks ning lugemiseks jne. Eksponeeritakse erinevas funktsionaalsuses ruumid, kusjuures tuuakse välja erinevast seisusest palveränduritele tol ajal võimaldatud mugavustasemed. Seega on palverändurite maja üks tervik ja oluline osa kogu turismikompleksist, mitte erasektori poolt arendatav puhkeobjekt. Majutusteenuse pakkumise funktsionaalsust palverändurite majas välja ei arendata. Linnusekabelis toimunud ime, paavsti poolt välja antud indulgents ja sellest ajendatud palverännakud Vastseliina Piiskopilinnusesse, mis pole lakanud sajandite jooksul on selle atraktsiooni võtmelement, unikaalsust rõhutav ning eristumist ja atraktiivsust loov edutegur, mida rajatav palverändurite maja võimaldab esile tõsta ja eksponeerida.

**Arendatava
objekti sotsiaal-
majandusliku**

Vastseliina linnus on juba toimiv turismiobjekt, mida on sihipäraselt mitmeid aastaid arendatud. Välja on arendatud peamaja, kus on aastaringelt toimivad näitused jm teenused, sh toitlustus. Linnusekompleksi edasi arendamine terviklikuks turismiobjektiks toob kaasa mitte üksnes Vastseliina valla, vaid maakonna külastatavuse tõusu tervikuna. Tekivad uued töökohad, areneb väikeettevõtlus ja turism.

mõju ulatus	Investeering turismiinfrastruktuuri arendamisse ja kultuuripärandi säilitamisse loob soodsad tingimused turismiettevõtluse arenguks piirkonnas (majutus-, toitlus- ja giiditeenused, käsitöö). Piirkonna turismiettevõtjad saavad linnusekompleksi kui huvipakkuva turismiobjekti lisada oma tootepakettidesse. Linnus hakkab aastaringselt erinevaid sündmusi korraldama, mis omakorda loob piirkonna ettevõtjatele võimalusi pakkuda ööbimiskohti ja muid teenuseid. Linnusekompleksil on tähtis roll Eesti kui reisisihi tutvustamisel ning see annab lisandväärtust Eesti turismimajandusele ja kultuuripärandi säilitamisele tervikuna. Samuti aitab külastusobjekti väljaarendamine äärealal vähendada turismiteenuste pakkumise kontsentreeritust ja toetab tasakaalustatud sotsiaalmajanduslikku arengut riigis.
Eeldatav tegevustes osalejate ring	Vastseliina vald, SA Vastseliina Piiskopilinnus, piirkonna ettevõtjad, mtü-d ja kodanikuühendused, elanikud
Eeldatavad väljundid oodatav tulemus⁷ ja	<p>Projekti tulemusena valmib unikaalne terviklik turismiobjekt Kagu-Eestis, mis loob u 8 otsest töökohta ja suurendab piirkonna ettevõtjate tulu. Lisaks:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suureneb piirkonna külastatavus ja aastaringselt pakutavate harivate, elamuslike ning kvaliteetsete vaba aja veetmise võimaluste hulk; • Suureneb piirkonna atraktiivsus; • Tugevneb kohalike elanike identiteet läbi olemasoleva kultuuripärandi väärtustamise; • Suureneb piiriülese koostöö arendamine Venemaal ja Lätis asuvate sarnaste turismiatraktsioonidega (Aluksne ja Irboska linnused).
Valmisolek tegevuste elluviimiseks⁸	<p>Linnusekompleksi arendamiseks on läbi viidud palju mitmeid erinevaid uuringuid ja (tasuvus)analüüse. Lisaks on kompleksi arendamist rahaliselt toetanud PRIA, EAS, KIK ja kohalik Leader-programm. Kokku on linnuse taastamisse investeeritud üle 1,1 miljoni euro. Omavalitsusel on valmidus katta vajaminev omafinantseering.</p> <p>Valla arengukava: https://www.riigiteataja.ee/aktiivisa/4111/1201/4016/arengukava.pdf. Arengukava tegevuskavas (lk 36) on sätestatud</p> <ul style="list-style-type: none"> • EESMÄRK: Turismipotentsiaal looduslike olude, piiri läheduse ja piiskopilinnuse näol on maksimaalselt ära kasutatud. Konkreetse tegevusena on ette nähtud keskaja teemapargi ettevalmistamine ja rajamine Vastseliina linnusesse.

⁷ Näiteks maja on valmis, piirkonna ettevõtjate tulu on kasvanud, lisandunud on uusi töökohti (sh lisandväärtusega töökohti) jne.

⁸ Kas eeltöid on tehtud, tasuvusanalüüs, kuivõrd vallad ja/või linnad on ise valmis panustama jne.

ARENDAV OBJEKT

2. Ettevõtlusinkubatsiooni teenuse arendamine Rõuges ja Rõuge tööstusala tugitaristu parendamine

ARENDAVA OBJEKTI KIRJELDUS

Arendatava objekti planeeritavad kulud	<p>Projekti kogumaksumus on 900 000 eurot.</p> <p>Planeeritavad tegevused:</p> <ul style="list-style-type: none">• Rõuge tööstusala ettevõtjate ühise inkubatsioonikeskuse rajamine. Rajatakse erineva suurusega ruumid, mida renditakse alustavatele ettevõtjatele piiratud tähtajaks (kuni 5 aastaks) eeldusega, et piisava arengutasemeni jõudnud inkubandid rajavad mõne aja möödudes iseseisvad (tootmis)hooned kõrvalolevale tööstusala, ostes selleks vajaliku krundi loodavalt Võrumaa tööstusala SAlt. Hoone rajatakse vähemalt kolmele ettevõttele, tulevikus võimaldab hoone arhitektuurne ja konstruktiivne lahendus liita sellele veel ruume ning laiendada hoonet, nii et see mahutab kuni viis ettevõtet. Inkubatsioonikeskusesse rajatakse ühised administratsiooni- ja olmeruumid ning soetatakse ühiskasutatavad bürooseadmed, kohapeal töötavad püsivalt kõigile ettevõtjatele üldteenuseid pakkuv asjaajaja, raamatupidaja ja puhastusteenindaja. Vajadusel pakutakse ettevõtjatele ühist toodete turundust. Inkubatsioonikeskuses pakutakse kohalikele (alustavatele) ettevõtetele erinevaid tugiteenuseid: projektinõustamine ja alustavate ettevõtete nõustamine (koostöös Võrumaa Arenguagentuuriga), asjaajamine ja muud büroo abiteenused, raamatupidamine, metalli- ja puidulase oskusteabe vahendamine (koostööpartnerid Võrumaa Kutsehariduskeskus ning selle juurde loodud puidu kompetentsikeskused) jne. Suur osa nimetatud teenuseid on suunatud ka naabervaldade (Haanja, Varstu) ettevõtetele;• Ettevõtluse seisukohast olulise taristu arendamine Rõuge tööstusala: ala läbivate Tehnika ja Soojuse tänavate nõuetekohane rekonstrueerimine (ca 1 km), tänavavalgustuse rajamine (ca 1 km); tööstusala olemasolevatele ettevõtete nõuetekohaste vee- ja kanalisatsioonitrasside rekonstrueerimine (ca 800 m).
Arendatava objekti sotsiaal-majandusliku mõju ulatus	<p>Rõuge tööstusala tegutseb praegu 6 ettevõtet, projektiga luuakse võimalused veel vähemalt 7 uue ettevõtte loomiseks.</p> <p>Arendatakse välja kaasaegne tööstusala, mille järele on nõudlus juba praegu olemas. Rekonstrueeritavaid tänavaid kasutavad nii praegu tegutsevad kui ka uued ettevõtjad, kes loovad oma ettevõtte Rõuge tööstusala (ettevõtteid rajama on oodatud nii juba tegutsevad kui ka täiesti uued ettevõtjad. Eeldatavalt laiendavad oma tegevuse tööstusala ka inkubatsioonikeskusest hoo sisse saanud ning sealt edasi liikunud ettevõtjad). Vee- ja kanalisatsioonitrasside uuendamisega tagatakse hea keskkonnaseisundi säilimine Rõuges ning Haanja looduspargis.</p> <p>Projekt avaldab positiivset mõju kogu maakonna majandusele.</p>
Eeldatav tegevustes osalejate ring	<p>Rõuge vallavalitsus, ettevõtjad (nii olemasolevad kui ka ettevõtjad üle Eesti). Inkubatsioonikeskuse nõustamis- ja muudest tugiteenustest saavad osa ka naabervaldade (Haanja, Varstu jne) ettevõtjad. Tööstusala on ka oodatud välisinvestorid.</p>

Eeldatavad väljundid ja oodatav tulemus	<p>Projekti tulemusena saavad ettevõtjad oma tegevusteks sobivad ruumid ning tekivad uued töökohad – see toetab kogu maakonna ettevõtluse ja majanduse arengut. Kasu saavate ettevõtete hulk on 13, eeldatavalt lisandub 30 uut töökohta (iga ettevõtja palkab peale iseenda veel vähemalt 1–3 töolist, lisaks büroo abiteenuseid pakkuvad töötajad: asjaajaja, raamatupidaja, puhastusteenindaja).</p> <p>Projekti tulemusel rajatakse nõuetele vastavad inkubatsioonipinnad koos kõigi vajalike kommunikatsioonidega, juurdepääsuteed ning vee- ja kanalisatsioonitrassid ettevõtete kruntide piirideni.</p>
Valmisolek tegevuste elluviimiseks	<p>Koostatud on ala detailplaneering ja kommunikatsioonide projekt.</p> <p>Rõuge valla arengukava 2015–2025 (http://bit.ly/1Jq1ZCU) peatükis 12 (ettevõtlus) kajastub:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inkubatsioonikeskuse (ettevõtlushotelli) rajamine Rõuge tööstusparki aastatel 2015–2016 (tegevuskava, lkd 60 ja 119) vallavalitsuse, ettevõtjate ja fondide abiga; • Rõuge tööstusparki väljaarendamine aastatel 2015–2025 (tegevuskava, lkd 60 ja 119) vallavalitsuse ja fondide abiga. <p>Projekti omaosaluse tagab Rõuge Vallavalitsus.</p>

ARENDAV OBJEKT

3. Tootmis- ja loomeinkubaatori rajamine Vana-Antsla mõisa

ARENDAVA OBJEKTI KIRJELDUS

Arendatava objekti planeeritavad kulud

Projekti kogumaksumus on **350 000 eurot**.

Projektiga läbiviidavad tegevused on:

1. Vana-Antsla mõisakompleksi väljaarendamise I etapi teostamine, s.o. mõisa peahoone parempoolse tiiva ruumide renoveerimine mahus 350 m² (väljundina on valminud tootmis- ja loomeinkubaatori ruumid).
2. Inkubatsiooni- ja tootearendusteenuste osutamise käivitamine.

Vana-Antsla mõisa puhul on tegemist 600aastase ajalooaga tervikliku kompleksiga, millel hakkab tulevikus olema ka külastuskeskuse funktsioon, aga mis ei kuulu käesoleva projekti koosseisu. Võttes arvesse lähteolukorda ning planeeritava arenduse mahtu ja mitmekesisust, on mõisakompleksi väljaarendamine kavandatud etapiviisiliselt. Samas on arvestatud, et iga etapi realiseerimise järgselt luuakse võrreldes varasemaga selgelt uus olukord ehk tekivad nii uued tooted-teenused kui ka töökohad.

Ehkki antud projekti raames on objektiks ainult tootmis- ja loomeinkubaatori ruumide valmimine ja käivitamine, on Vana-Antsla mõisakompleksi kontseptsioon laiem. Tuuma moodustavad kolm omavahel seotud ja teineteist täiendavat osa:

1) **Ajaloolise miljööga mõisa peahoone**, sh:

- **tootmis- ja loomeinkubaator (pärandkiirendi) – PKT projekti osa, kokku ca 350 m², ruumid ca 8 ettevõtte jaoks**
- interaktiivne muuseum – ei kuulu PKT projekti koosseisu, võimalik rahastusallikas Leader-programm
- multifunktsionaalne esindussaal - ei kuulu PKT projekti koosseisu, PPP projekt
- majutusruumid (sviidid) - ei kuulu PKT projekti koosseisu, PPP projekt
- kohalikku ressursi väärindav restoran - ei kuulu PKT projekti koosseisu, PPP projekt
- õlle- ja veinikelder - ei kuulu PKT projekti koosseisu, PPP projekt
- minispa / ökospa - ei kuulu PKT projekti koosseisu, PPP projekt

2) **Majutus- ja klubihoone** (endisaegne tõllakuur), sh:

- saal-isetegevusruum - ei kuulu PKT projekti koosseisu, võimalik täna osaliselt kasutada, rahastusallikad Leader/PRIA
- koosolekuruum - ei kuulu PKT projekti koosseisu, võimalik täna osaliselt kasutada, rahastusallikad Leader/PRIA
- noortetuba - ei kuulu PKT projekti koosseisu, võimalik täna osaliselt kasutada, rahastusallikad Leader/PRIA, Antsla vald
- seenioride tuba - ei kuulu PKT projekti koosseisu, võimalik täna osaliselt kasutada, rahastusallikad Leader/PRIA, Antsla vald

- hostel tüüpi majutusruumid - ei kuulu PKT projekti koosseisu, võimalik täna osaliselt kasutada, rahastusallikad Leader/PRIA

3) Õlevabrik, sh

- erinevad töökojad - ei kuulu PKT projekti koosseisu, II arendusetapp

Vastavaid osi ühendab avar sobilikult lagedama alaga vahelduv **mõisapark** koos järve (linnuse ja mõisa ajalooline vesitõke) ning romantilise saarega, kuhu on loodud mitmekesised võimalused erinevateks tegevusteks. Mõisakompleksis pakutavat täiendavad piirkonna peamised vaatamisväärsused ja turismiatraksioonid (nt Metsamoori Perepark, Nõiariik, Maanteemuuseum, Pokumaa, Karula Rahvuspark jne).

Mõisakompleksi koosnemine mitmest erinevast hoonest ja peahoone ainulaadne konfiguratsioon (piklik, laiusesse ulatuv põhiplaan ning mitmed „peasissepääsud“ hoone erinevates osades) annab haruldase võimaluse selle välja arendamiseks üksteisest sõltumatute ja teineteist täiendavate etappidena.

Väljaarendamise protsessi loogika:

1. Peahoone tootmis- ja loomeinkubaatoris (pärandkiirendi) ettevõtlustegevuse eelduste loomine, saavutamaks erineva kompetentsi koondumine ja tunnus;
2. Tegelus- ja majutusruumide rajamine külastajale-kogukonnale suunatud keskkonnana kogukonnategevuse aktiveerimiseks, eelduste loomiseks osaliseks isemajandamiseks ja täiendavate teenuste väljaarendamiseks.
3. Osalus- ja kaasamiskeskuse väljaarendamine teenuste mitmekesistamiseks, sünergia ja mastaabiefekti saavutamiseks.
4. Kaasnevad pargi korrastus- ja arendustööd väljaarendatavaid põhiteenuseid toetava funktsionaalsuse saavutamiseks ja tegevusvõimaluste mitmekesistamiseks.

Pärandkiirendi eesmärk on pakkuda ja vahendada juba tegutsevatele kui ka alustavatele piirkonna ettevõtetele ärialustus-, arendus- ja ruumiteenuseid. Tõstmaks nende konkurentsivõimet ja aitamaks saavuta ärilisi eesmärke läbi individuaalse nõustamise, ligipääsu valdkondlikule kompetentsile turundus- ja kontaktidevõrgustike näol. Kiirendi spetsiifika on kaasaegse mõõtme andmine Võrumaa kultuuripärandile. Ehk toetada arenguprotsesse ja luua ekspordivõimekus ettevõtetele, kes loovad kaasaegseid teenuseid ja tooteid, mis põhinevad kohalikul kultuuripärandil, töövõtetel ja toormel.

Planeeritud on pakkuda nii traditsioonilist kui ka võrguinkubatsiooni teenust vähemalt 2-3 aastasel perioodil ca 25-le ettevõttele, sh 10 ettevõtet koos kohapealse ruumiteenusega. Perioodi saab vajadusel ka pikendada. Ettevõtete väljavalimiseks konkursi teel seatakse vähemalt järgnevad kriteeriumid:

- Alustav või vähe tegutsenud ettevõtja, kes alustab kas täiesti “puhtalt lehelt” või soovib muuta seda, kuidas senini on tegutsenud;
- Taotluses kirjeldus, kuidas ettevõtja kasutab kohalikku kultuuri, omapära, toorainet või töövõtteid oma toodangus;

	<ul style="list-style-type: none"> • Ettevõtte müügi- ja ekspordipotentsiaali hindamine; • Toote prototüübi või teenuse ideekontseptsiooni esitamine. <p>NB! Renoveeritavad ruumid ei ole mõeldud ettevõtetele alaliseks kasutamiseks.</p>
Arendatava objekti sotsiaal-majandusliku mõju ulatus	<p>Vana-Antsla mõisa visioon on luua Eestis ja lähiriikides unikaalne näide kompleksist, mis on välja arendatud erinevate osapoolte ühise panustamise tulemusena ning kus ka kliendid ja külastajad kaasatakse protsessi (osalusmõis). Planeeritavalt on mõisakompleksis kombineeritud ühelt poolt keskkonda sobiv ning kohalikku ressursi ja pärandit väärtustav tootmis- ja turismiettevõtlus ning teisalt kogukonnale suunatud teenused ja tegevused.</p> <p>Projekt panustab piirkonna majanduselu elavdamisse, luues eeldused kuni 8 ettevõtte tegutsemiseks (sh kuni 3 tootmisettevõtet ja kuni 5 loomeettevõtet), mis toob kaasa kuni 15 töökohta loomise. Inkubaatori peamiseks sihtgrupiks on eelkõige mõisakompleksi sobivad/kohalikku ressursi vääringdavad väiketootmise ja/või loomemajandusega tegelevad ettevõtjad. Täiendavaks sihtgrupiks on mõisakompleksi külastajad.</p> <p>Kaudselt loob projekt eeldused täiendavate töökohtade tekkeks nt toitlustuses ja majutuses, kuna planeeritavalt hakkavad õppeklassi teenuseid kasutama ka laagrid (erinevad koolid jne).</p>
Eeldatav tegevustes osalejate ring	<p>Kompleksi väljaarendamisse kaasatakse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kohalik kogukond (Antsla vald, Urvaste vald, Sangaste vald, Võru Maavalitsus, MTÜ Vana-Antsla Noored ja teised kogukonna liikmed); • Haridusasutused (Eesti Kunstiakadeemia, Tartu Kõrgem Kunstikool, Antsla Gümnaasium); erinevad teised kõrgkoolid ja kutseõppeasutused nt Tartu Ülikooli Ajalooteaduskond ning pärandmajandusteadmisi pakkuvad mtü-d, nagu näiteks MTÜ Loodi Mõisa Arendus, Mooste mõisa restaureerimiskoda; • Kohalikud ja piirkonna arengust huvitatud väikeettevõtjad (näiteks A&M Tõllakuur); terviseteenused, sepised, fotostudio, pagaritöökoda, keraamikatöökoda jt; • Muinsuskaitseamet, Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, Keskkonnaamet. <p>Mõisa väljaarendamisse panustavatele osapooltele luuakse võimalus osaleda mõisa arendamises (Eesti Kunstiakadeemia ja Tartu Kõrgema Kunstikooli praktikabaas, restaureerimise õpikojad, pargi- ja maastikuhooldus) ja selle järgses tegevuses (nt olla teenusepakkuja, kasutada mõisakompleksi ruume, mõisaosalus vms).</p>
Eeldatavad väljundid ja oodatav tulemus	<p>Projekti tulemusena on rajatud ca 350 m² suurune tootmis- ja loomeettevõtluse inkubaator, kus on:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ruumid tootmis- ja loomeettevõtlusega tegelejatele (sh kaugtööga tegelejad); • Seminariruum/nõupidamise ruum/õppeklass koos tehnikaga (kuni 15 inimesele). <p>Inkubaatoris/kaugtöökeskuses pakutakse erinevaid ruume väikeettevõtetele. Ruumid/töökojad on pooleldi avatud ehk osalt suunatud ka külastajatele, kellel on võimalus:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Jälgida protsesse; • Osaleda töötubades; • Osta kaasa kohapeal valmistatud tooteid.
Valmisolek tegevuste elluviimiseks	<ul style="list-style-type: none"> • Loodud on mõisakompleksi tervikliku väljaarendamise esmane kontseptsioon. • Tagatud on projekti omafinantseering. • Moodustamisel on projekti elluviimisega tegelev MTÜ. • Koostamisel on restaureerimise uuringute kava ja muinsuskaitse eritingimused, samuti peahoone rekonstrueerimise eelprojekt. • Toimunud on esmased läbirääkimised võimalike inkubaatori asukatega ning erinevate kõrgkoolidega (tänapäevase seisuga on käivitatud läbirääkimised võimalike asukatega, nende hulgas on näiteks kohalik vankritootja ja sepatööde tegija (A&M Tõllakuur), restaureerimistöökoda, fotostuudio ja pagaritöökoda). <p>Objekt on kajastatud Antsla arengukavas 2011-2024 ja Vana-Antsla tegevuskavas 2015-2018 http://antsla.kovtp.ee/arengukavad</p>

ARENDAV OBJEKT

4. Võrusoo tööstusalal taristu I etapi väljaarendamine

ARENDAVA OBJEKTI KIRJELDUS

Arendatava objekti planeeritavad kulud	<p>Projekti kogumaksumuseks on 637 500 eurot.</p> <p>Tegevused hõlmavad Võrusoo tööstusalal taristu I etapi väljaarendamist. Esimeses etapis arendatakse välja 7 kinnistut koos kõikide vajalike kommunikatsioonidega. Ehitatakse välja vee-, kanalisatsiooni-, side-, elektri- ja soojatrassid ning juurdepääsutee kruntidele (vt lisa 2 – Võrusoo tööstusala I etapi asendi plaan). Võrusoo tööstusala kogusuurus on 36 hektarit, millel on 32 krunti. Esimese etapiga soovitakse välja arendada 7 krunti pindalaga 4,5 ha ja nende juurde viivad teed. Tehniline dokumentatsioon on koostatud kogu alale ning annab võimaluse etapiliseks väljaarendamiseks. Võrusoo tööstusala arendamine toimub etapiviisiliselt. Planeeritava tootmisala rajamine on jaotatud kolmeks ehitusetapiks ja selle alusel toimub ka ala arendamine. II etappi hakatakse rakendama siis, kui I etapis krundid on ettevõtjatega hõivatud või kui on näha investorite suuremat huvi.</p>
Arendatava objekti sotsiaal-majandusliku mõju ulatus	<p>Projektiga luuakse eeldused Võru linna toimepiirkonna elanike tööhõivevõimaluste parendamiseks, arendades Võrusoo tööstuspiirkonna taristust ja suurendades selle atraktiivsust investoritele. Projekti tulemusena suureneb ka Võru linna ettevõtluskeskkonna atraktiivsus ning konkurentsivõime tervikuna. Võrusoo tööstusala taristu välja arendamine loob võimalused uute investeeringute ligimeelitamiseks ja seeläbi uute ettevõtete tekkeks. Hästi tasustatud töökohad ning nendelt laekuvad maksud on määrava tähtsusega Võru piirkonna kui terviku säilimisele ning arengule.</p> <p>Võrusoo tööstusala arendamisega kaasneb:</p> <ul style="list-style-type: none">• Ettevõtluse arenemine ka väljaspool tööstusalasid (sh suurettevõtteid teenindava ettevõtluse teke – hooldus-, remondi-toitlustusteenused jne);• Piirkonna positiivse maine kujunemine seoses ettevõtluse intensiivistumisega;• Maa ja kinnisvara hindade kasv seoses piirkondade maine tõusuga;• Rakendusvõimaluste suurenemine piirkonnas leiduvate haridusasutuste õpilastele praktikakohana ning lõpetajatele töökohana;• Tööpuuduse vähenemine;• Piirkonna maksutulude tõus;• Palgataseme suurenemine;• Töötava elanikkonna väljarände kahanemine;• Piirkonna atraktiivsuse suurenemine välisinvestoritele.
Eeldatav tegevustes osalejate ring	<p>SA Võrumaa Ettevõtlusalade Arendus, Võru linn, Võru vald, Võru Maavalitsus, Võrumaa Arenguagentuur, piirkonnas tegutsevad ettevõtted</p>

Eeldatavad väljundid ja oodatav tulemus	Projekti tulemusena on Võrusoo tööstusalal välja arendatud 7 kinnistut koos kõigi vajalike kommunikatsioonidega. Projekti tulemusena luuakse 40 uut töökohta.
Valmisolek tegevuste elluviimiseks	<p>Võru linnal on olemas üldplaneering, mis annab ülevaate linna arengusuundadest, sh on seal ära näidatud Võrusoo tööstusala.</p> <p>Koostatud on ala detailplaneering ja kommunikatsioonide projekt.</p> <p>Võru linna arengukava (https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4190/9201/4010/Arengukava.pdf#). Tegevuskavas on ette nähtud järgmised tegevused:</p> <ul style="list-style-type: none"> • T180 Tööstus- ja ettevõtlusalade (sh Võrusoo ja selle lähiümbrus) väljaarendamine • T186 Tööstuspiirkondades tugitaristu (juurdepääsuteed, kommunikatsiooni- ja tehnovõrgud) kaasajastamine ja rajamine (Pikk tn, Luha tn, Põllu tn ja Jaama tn) • T187 Kaugküttevõrgu laiendamise toetamine (tööstusalad Võrukivi, Võrusoo, Pikk tn, Jaama tn, Põllu tn) • T189 Juurdepääsuteede ja transpordiühenduste parandamine (töökohtade ja teenuste kättesaadavus) <p>Tagatud on projekti omafinantseering Võru linna poolt.</p>

ARENDAV OBJEKT

5. Haanja Puhke- ja spordikeskuse väljaarendamine aastaringseks spordi-, turismi- ja puhkekeskuseks

ARENDAVA OBJEKTI KIRJELDUS

Arendatava objekti planeeritavad kulud	<p>Projekti kogumaksumuseks on 1 100 000 eurot.</p> <p>Projekti käigus:</p> <ul style="list-style-type: none">• Rajatakse 4,5 m laiune ja 2 km pikkune kergliiklustee. Kergliiklustee rajatakse selliselt, et seda oleks võimalik kasutada ka rahvusvaheliste võistluste läbiviimiseks. Maksumus u 442 000 eurot.• Rajatakse lasketiiru juurde rahvusvaheliste võistluste läbiviimist võimaldav stardi-finiši ala. Maksumus u 412 000 eurot.• Rajatakse kunstlume tootmiseks ja ladustamiseks Taltjärve äärde kavandatava 2 km kergliiklustee kõrvale 2500 m² asfaltkattega plats. Kõva kattega plats võimaldab lund toota ja ladustada juba esimeste miinuskraadide juures, ka siis kui maapind ei ole veel külmunud. Maksumus u 146 000 eurot.• Lisaks hangitakse 1 lumekahur koos lisasedametega (voolikud), pumpla ja generaator. Maksumus u 100 000 eurot.
Arendatava objekti sotsiaal-majandusliku mõju ulatus	<p>Projekti tulemusena kujuneb Haanja Puhke- ja spordikeskusest laialdaselt tuntud ja kasutatud spordikeskuseks, kus lisaks harrastusspordile on võimalik läbi viia rahvusvahelisi treeninguid ja võistlusi aastaringsest. Haanjast on juba tänaseks kujunenud armastatud treeningkeskus, kuid üha tugevneva konkurentsi tingimustes, võistluste nõuete karmistudes ning teenusstandardite arenedes on keskust vaja pidevalt arendada. Tuntud ja konkurentsivõimelise spordikeskuse olemasolu Võrumaal on kasuks kogu piirkonna arengule. Projekti elluviimine soodustab ka turismialase ettevõtluse arengut Haanja piirkonnas, loob juurde uusi töökohti ja säilitab olemasolevaid, parandab piirkonna ja kogu Eesti elanike võimalusi tervislike eluviiside harrastamiseks.</p> <p>Projekt toetab uute ettevõtete tekkimist ja uute töökohtade loomist erasektori poolt läbi suureneva teenuste nõudluse. Projekti elluviimisega (arenenud infrastruktuur, paranenud teenusstandard, täiendavad võimalused ja teenused) toetatakse aastaringseid turismiteenuseid nii olemasolevate ettevõtete baasil kui ka uute ettevõtete näol. Ettevõtetele luuakse võimalused tegevuste alustamiseks või laiendamiseks. Haanja piirkonna elukeskkond paraneb ning see loob võimaluse elanike arvu juurdekasvuks, kes väärtustavad elukeskkonda.</p> <p>Projekti tegevuste toel maandatakse turismiettevõtjate risk liigsest sõltumisest ilmastikuoludest, kuna lumevaesed talved toovad kaasa turismiettevõtetes külastajate arvu vähenemise ning see omakorda seab ettevõtjad olukorda, kus seniseid töötajaid ei ole võimalik palgal hoida.</p>
Eeldatav tegevustes osalejate ring	Haanja vald, piirkonnas tegutsevad turismi- ja spordivaldkonna MTÜd ja turismiettevõtted

Eeldatavad väljundid ja oodatav tulemus	<p>Projekti tulemusena kujuneb Haanja Puhke- ja spordikeskusest armastatud ja aastaringselt külastatav treening- ja võitluskeskus nii kohalikele, piirkonnas aktiivse puhkuse harrastajatele ja tervisesportlastele kui ka turistidele, sh harrastus- ja profisportlastele. Tekib juurde kuni 10 töökohta ja 3 uut turismiettevõtet. Kaudselt saavad kasu 9 turismiettevõtet.</p> <p>Projekti käigus valmib asfaltkattega 2 km 4,5 m laiune kergliiklustee koos lumetootmise platsiga, rajatakse tehislume tootmise süsteem.</p>
Valmisolek tegevuste elluviimiseks	<p>Olemas on detailplaneeringud ja tehnilised projektid, tasuvusanalüüs on uuendamisel. Tagatud on omavalitsusepoolne omafinantseering. Haanja vallal on olemas vee erikasutusluba Taltjärvest kunstlume tootmiseks vajaliku vee võtmiseks.</p> <p>Projekt on kajastatud ka valla arengukavas http://www.haanja.ee/upload/fck/1_arengukava_kehtestatud.pdf (Visiooni kolmas lõik "Haanja vallas hoitakse ja hinnatakse looduskeskkonda. Arenev ettevõtlus on loodust säästev, tugineb piirkonna eripärale ja ressurssidele ning siin väärtustatakse mahetootmist". Turismi valdkonna (4.2) arengueesmärgid: <u>Korrastatud, aktiivses ja avalikus kasutuses on Rogosi mõisakompleks, Haanja rahvamaja, Suure Munamäe vaatetorn ja Haanja puhke- ja spordikeskus. Toimib piirkondlik turismi- ja puhkemajanduse koostöövõrgustik ja ühine kohaturundus (majutus, toitlustus, käsitöö, aktiivne puhkus, harrastused jne.) ja turismiväärtuste tutvustamine. Haanja on tuntud ja väärtustatud loodus- ja pärandturismi sihtkoht, aktiivse puhkuse tuumala Võrumaal ja Eestis).</u></p>

ARENDAV OBJEKT

6. Võrukivi tehnoargi 8 kinnistu soojavõrguga ühendamine

ARENDAVA OBJEKTI KIRJELDUS

Arendatava objekti planeeritavad kulud	<p>Projekti kogumaksumus on 255 000 eurot.</p> <p>Tegevused hõlmavad Võrukivi tehnoargi 8 kinnistu varustamist soojatrassidega, mille puudumise tõttu on käesoleval hetkel investorite huvi ala vastu tagasihoidlik.</p> <p>Võrukivi tehnoargi kogu pindala on 11 ha. Võrukivi Tehnoargis on 14 äri- ja tootmismaa kinnistut, mille suurused jäävad 4296 m² kuni 14983 m² piiresse. Lubatud on ehitada enamasti 3-5 hoonet kinnistule maksimaalselt 9-15 m kõrgusega.</p> <p>Käesoleva projektiga on plaanis arendada 8 kinnistut, mille kogupindala on 5,2 ha. Nendest ühel krundil on juba investor olemas (Estelaxe OÜ) ning ühele kinnistule rajab ala arendaja Selista Ehitus OÜ tootmishalli. Toomishallil on mitu rendihuvilist ning läbirääkimised on hetkel pooleli. Tänaeks on kogu tehnoargi alast hõivatud 3 krunti (Kagu Elekter OÜ, Selista Ehitus OÜ, Estalaxe OÜ) ning 1 krundi müügiks käivad läbirääkimised.</p> <p>Tööstusalale tuleku vastu on huvi tundnud 2 Venemaa ettevõtet ning mitmed kodumaised ettevõtted (arendusperioodi jooksul orienteeruvalt 1-4 ettevõtet aastas), kuid kinnistute võõrandamine on takerdunud valdavalt seetõttu, et ettevõtted on olnud huvitatud kohesest tegevuse alustamisest, kuid tööstusala ei ole lõpuni välja arendatud (puuduvad soojatrassid).</p>
Arendatava objekti sotsiaal-majandusliku mõju ulatus	<p>Projektiga luuakse eeldused Võru linna toimepiirkonna elanike tööhõivevõimaluste parendamiseks, arendades Võrukivi tehnoargi taristut ja suurendades selle atraktiivsust investoritele. Projekti tulemusena suureneb ka Võru linna ettevõtluskeskkonna atraktiivsus ning konkurentsivõime tervikuna. Võrukivi tehnoargi soojatrasside rajamine loob võimalused uute investeeringute ligimeelitamiseks ja seeläbi uute ettevõtete tekkeks. Hästi tasustatud töökohad ning nendelt laekuvad maksud on määrava tähtsusega Võru piirkonna kui terviku säilimisele ning arengule.</p> <p>Võrusoo tööstusala arendamisega kaasneb:</p> <ul style="list-style-type: none">• Ettevõtluse arenemine ka väljaspool tööstusalasid (sh suurettevõtteid teenindava ettevõtluse teke – hooldus-, remondi-toitlustusteenused jne);• Piirkonna positiivse maine kujunemine seoses ettevõtluse intensiivistumisega;• Maa ja kinnisvara hindade kasv seoses piirkondade maine tõusuga;• Rakendusvõimaluste suurendamine piirkonnas leiduvate haridusasutuste õpilastele praktikakohana ning lõpetajatele töökohana;• Tööpuuduse vähenemine;

	<ul style="list-style-type: none"> • Piirkonna maksutulude tõus; • Palgataseme suurenemine; • Töötava elanikkonna väljarände kahanemine; • Piirkonna atraktiivsuse suurenemine välisinvestoritele.
Eeldatav tegevustes osalejate ring	Võru linn, Võru vald, Võru Maavalitsus, Võrumaa Arenguagentuur, piirkonnas tegutsevad ettevõtted
Eeldatavad väljundid ja oodatav tulemus	Projekti tulemusena on 8 Võrukivi tehnopargi kinnistut varustatud soojatrassidega. Projekti tulemusena luuakse 50 uut töökohta.
Valmisolek tegevuste elluviimiseks	<p>Võru linnal on olemas üldplaneering, mis annab ülevaade linna arengusuundadest, sh on seal ära näidatud Võrukivi tööstusala.</p> <p>Koostatud on ala detailplaneering ja tehniline projekt.</p> <p>Võru linna arengukava (https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4190/9201/4010/Arengukava.pdf#). Tegevuskavas on ette nähtud järgmised tegevused:</p> <ul style="list-style-type: none"> • T180 Tööstus- ja ettevõtlusalade (sh Võrusoo ja selle lähiümbrus) väljaarendamine • T186 Tööstuspiirkondades tugitaristu (juurdepääsuteed, kommunikatsiooni- ja tehnovõrgud) kaasajastamine ja rajamine (Pikk tn, Luha tn, Põllu tn ja Jaama tn) • T187 Kaugküttevõrgu laiendamise toetamine (tööstusalad Võrukivi, Võrusoo, Pikk tn, Jaama tn, Põllu tn) • T189 Juurdepääsuteede ja transpordiühenduste parandamine (töökohtade ja teenuste kättesaadavus) <p>Tagatud on projekti omafinantseering Võru linna poolt.</p>

ARENDAV OBJEKT

7. Võru linna keskväljaku rajamine

ARENDAVA OBJEKTI KIRJELDUS

Arendatava objekti planeeritavad kulud

Projekti kogumaksumus on **2 004 000 eurot**.

Projekti tegevused hõlmavad Võru linna keskväljaku projekteerimist ja rajamist (Seminari väljak), sh Katariina kiriku ümbruse ja kiriku esise parkla terviklahendus ning soovituslikud valguslahendused väljakuga piirnevatele eramajadele. Arendatava maa suuruseks on 9520 m². **Maksumus 1 904 000 eurot.**

Lisandub konkurss ja projekteerimine maksumusega **100 000 eurot**.

Arendatava objekti sotsiaal-majandusliku mõju ulatus

Keskväljaku taastamise realiseerumine ühendab "keskuse" avaliku linnaruumi eri funktsioonid: sotsiaalse suhtluse ja rekreatsiooni, äri ja liikluse.

- Linna esindusväljak – taastatud on linna ajalooline süda. See on ka kokkusaamiste koht, kus nii kohalikud inimesed kui ka turistid peatuvad (parkimise planeerimisel arvestatakse turismibusside kohtadega), et reisijaid peale võtta või maha panna või suurt maakonna turismikaarti uudistada. Taastatud keskväljak annab inimestele emotsionaalse tunnetuse, et linnal on süda ning keskpunkt. Väljak ilmestab oluliselt linnapilti ning aitab kujundada positiivset mainet nii elu-, töö-, ettevõtluse- kui ka külastuskohana.
- Parkmiskoht – väljaku ümbruses on palju eravalduses olevaid kinnistuid, mis on sobilikud ettevõtluse arendamiseks kesklinnas. Väljaku atraktiivseks muutmine ning parkimiskohtade tagamine loob väga head eeldused uute ettevõtete tekkeks. Samuti lahendab see olemasolevate ettevõtjate probleeme – nt olemasoleva Tartu tn (pank, suveniiripood) ja Katariina allée ettevõtjatel on parkimiskohtade puudus. Väljaku rajamine lahendab parkimisprobleemi ning ettevõtete ja teenuste kättesaadavuse südalinna. Klientide, sh turistide arvu suurenemine suurendab ettevõtete käivet.
- Oluline lüli Võru linna turismimarsruudis. Keskväljak saab olema alguskoht Võru linna turismimarsruudis. Roosisaarel asuv muinasasula, Roosisaare sild, Tamula rannapromenaad, Katariina allée, keskväljak ühendatakse üheks atraktiivseks linnaruumiks. Rajatud on oluline osa ajaloo teljest (muinasasulast kuni ajaloolise linnasüdameni).
- Nii uute kui traditsiooniliste ürituse toimumise koht, kus toimuvad piirkonna olulisemad üritused: laadad (sh jõululaat, kohaliku omatoodangu jms), messid (sh kohaliku omatoodangu ja piirkonna eripäralt keskenduvad messid, uued algatused jne), kontserdid (sh folkloorifestival, Uma Pido, uued algatused jms), võistlused (autoralli, ratta- ja jooksumaratonid jms), sõjaväel on võimalus kasutada väljakut vande andmise kohana (Kuperjanovi jalaväepatajon, jne) ning teised kultuuri-, meelelahutus- ja ettevõtluse arengut toetavad üritused.
- Atraktiivne vaba aja veetmise koht nii linnakodanikele kui ka gümnaasistidele. Linna keskväljaku vahetus läheduses asub restarureeritav riigigümnaasiumi hoone, mis on Võru linna vanim hoone (endine mõisahoone), lisades suursugusust ja väärikust

linna südamele. Linna keskväljak kujuneb atraktiivseks ajaveetmiskohaks ning gümnaasium on selle üheks tuiksooneks.

Seega loob projekt eeldused Võru linna toimepiirkonna elanike tööhõivevõimaluste parendamiseks, uute ettevõtete loomiseks ja südalinna kui ettevõtluskeskkonna atraktiivsuse suurendamiseks.

Hetkel on linna ajaloolise keskväljaku ümbruses äritegevus soikunud ning mõned hooned kasutusest väljagi jäänud. Kui Võru Linnavalitsus kajastas plaani ajalooline linna süda taastada ning kujundada sellest atraktiivne keskkond nii linlastele, külastajatele kui ka ettevõtetele, siis kinnisvaraturg elavnes ning hetkeseisuga on võõrandatud ajaloolise linnasüdame ümbruses 4 kinnistut. Uutel omanikel on kavatsus kinnistutel alustada äritegevust.

Varade võõrandamine on toimunud:

- Lembitu tn 2 – oktoober 2014 ostetud OÜ Lõunavara, kelle tegevusalaks on kinnisvara korrashoid. Lembitu tn 2 hoones oli müügieelselt 20 ettevõtet, peale siseviimistluse ja akende vahetamist on hoonesse juurde tulnud 10 ettevõtet. OÜ Lõunavara plaanib sellel või tuleval aastal renoveerida ka hoone fassaadi.
- Seminari tn 5 – ostetud 04.05.2015
- Seminari tn 3 – ostetud eraisikute poolt aprill 2015 – kinnistuomanikel on plaanis tühjalt seisvasse hoonese rajada toitlustusasutus, mis lummab linlasi ja külalisi väliterrassiga.
- Seminari 1 – 2015. aasta sügisest alustab renoveeritud hoones tegevust Võru riigigümnaasium.

Uus loodav keskväljak suurendab kesklinna piirkonna atraktiivsust ning julgustab ettevõtlike inimesi uusi ettevõtteid looma.

Peamiseks kitsaskohaks on olnud linnasüdame, keskväljaku puudumine – suurüritused on nõ hakitult erinevates paikades, samuti on problemaatiline olnud parkimise teema kesklinnas (kohvikud on olnud kuid hääbunud, sest kesklinnas on parkimisprobleemid ja inimesed ei taha pimedas pargis aega veeta). Praegune linnakeskuse väljanägemine pole olnud ettevõtjate jaoks atraktiivne tegutsemiskoht. Linnakeskuse taastamise teadete järgselt hakkas elavnema huvi kinnisvara kohta. Sellele lisandub loodav piirkonda teenindav riigigümnaasium (potentsiaalsed kliendid). Rannapromenaad, Katariina allee, taastatud linnakeskus, riigigümnaasium ja kirikud moodustavad kompleksse ala, mis toetavad ettevõtluse arengut, sh turismi.

Ettevõtjad (eriti kohvikud) ei taha tegutseda ja inimesed ei soovi veeta aega koledates paikades. Korrastatud keskväljak hoogustab ka tegutsevate ettevõtete nagu näiteks Karma Antiigiäri äritegevust.

Katariina allee on otseselt seotud linnakeskusega (Seminari väljakuga) kuna ühendab omavahel nii rannapromenaadi kui ka linnasüdame. Linnakeskuse arendamisel ei saa lähtuda ainult väljakust, vaid tuleb vaadelda suuremat ala.

Linnakeskuse arendamisele tuleb mõju vaadata linna kvartalite kaupa. Linnakeskuse (Seminari väljaku) taastamine avaldab mõju nii olemasolevatele kui loob eeldused uute ettevõtete tekkeks – kohvikud, poed ja muu teenindus.

	<p>Katariina allee korda tegemine on ehe näide sellest kuidas infrastruktuuri arendamine elavdab ettevõtlust, nimelt rajati Katariina alleele suur kohaliku toodangule keskenduv pood-toidu-seminaride pidamise koht (Võrumaa Toidukeskus), mis täna annab tööd 55–60 inimesele.</p>
<p>Eeldatav tegevustes osalejate ring</p>	<p>Võru linn, Võrumaa Muuseum, EELK Võru Katariina Kogudus, Eesti Arhitektide Liit</p>
<p>Eeldatavad väljundid ja oodatav tulemus</p>	<p>Projekti tulemusena taastatakse ajalooline linnasüda. Kaasaegsed lahendused loovad atraktiivse erifunktsioone pakkuva keskkonna. Keskväljak integreerib linnaruumi ning soodustab erinevate ettevõtlusvormide teket ja koostööd. Projekti tulemusena luuakse 6 uut ettevõtet.</p>
<p>Valmisolek tegevuste elluviimiseks</p>	<p>Olemas on ehitusprojekt, mis on aegunud. Koostöös Eesti Arhitektide Liiduga on välja kuulutatud väljaku kujundamise ideekonkurss, et uus lahendus saaks kaasaegne ja kõiki osapooli rahuldav.</p> <p>Linnal on olemas omafinantseeringu katmise võimekus.</p> <p>Võru linna arengukava (https://www.riigiteataja.ee/aktulisa/4190/9201/4010/Arengukava.pdf#). Tegevuskavas on ette nähtud järgmine tegevus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • T63 Võru linna keskväljaku projekteerimine ja rajamine (Seminari väljak)

ARENDAVAV OBJEKT

8. Maaelukeskuse loomine Misso valda

ARENDAVA OBJEKTI KIRJELDUS

Arendatava objekti planeeritavad kulud

Projekti kogumaksumuseks on **490 000 eurot**.

Projekti tegevused sisaldavad maaelukeskuse hoone rekonstrueerimist (u 350 m²), sh maaküttesüsteemi ja ventilatsiooni koos muude vajalike kommunikatsioonide rajamisega. Lisaks rajatakse valgustus, haljastus ja parkimiskohad.

Maaelukeskusesse luuakse turismiinfopunkt ning ettevõtlusinkubaator.

Maaelukeskusesse on planeeritud interaktiivne turismiinfopunkt, mille suureks eeliseks on paiknemine Riia-Pihkva maantee ääres olles seejuures väravaks nii Vene kui ka Euroopa Liidu turistidele. Turismiinfopunkt pakub infot nii Võruma, Setomaa, laiemalt kogu Lõuna-Eesti kohta, perspektiivikas on luua ka koostöösuhted Venemaa ja Läti vastavate koostööpartneritega. Vallal on koostöökokkulepped Läti Aluksne vallaga ja Pihkva oblasti Väikeettevõtjate Fondiga. Turismiinfopunkt pakuks infot nii turismiatraktsioonide, majutus- ja toitlustusasutuste ja elamusturismi pakkuvate ettevõtete kohta. Paigaldatakse interaktiivne tabloo, kus kuvatakse kogu piirkond koos kõigi võimalike huvipakkuvate objektidega (eraldi vallad, majutus, toitlustus, vaatamisväärsused, matkarajad, jne). Turismiinfopunktis tutvustatakse ka kohalikke tooteid. Maaelukeskusesse luuakse ka visuaalne turismiatraktsioon (nt suur Welcome to Estonia logo või UNESCO pärandobjekt suitusaun vms), mille täpne sisu selgub avaliku konkurssi raames.

Teine osa maaelukeskusest on mõeldud ettevõtlusinkubaatoriks, täpsemalt pakutakse teenuseid neile ettevõtjatele, kes soovivad ettevõtlusega tegeleda just maapiirkonnas (sh ka sotsiaalse ettevõtlusega). Lisaks luuakse maaelukeskuses ka võimalused kohaliku tooraine väärdamiseks, sh selle valmistamiseks ja pakendamiseks, luuakse nõuetele vastav köök ning tööruumid ettevõtjatele. Samuti pakutakse koostöös välispartneritega ettevõtlusnõustamisteenust rahvusvahelisest ettevõtlusest huvitatud ettevõtjatele.

Arendatava objekti sotsiaal-majandusliku mõju ulatus

Projektiga luuakse maaelukeskus, mis pakub infot Võru maakonna ja laiemalt piirkonna turismiettevõtjate kohta, samuti annab võimaluse kohalikel ettevõtjatel oma tooteid tutvustada. Kavandatav keskus asub Riia-Pihkva mnt ääres, mida külastab palju turiste. Misso vald asub kahe omapärase kultuuri (Võro ja Seto) piirimail, maaelu keskus annab võimaluse tutvustada laiemalt selle piirkonna UNESCO vaimset kultuuripärandit. Projekt aitab kaasa töökohtade loomisele ja suurendab kohalike tootjate toodangu mahtu. Samuti aitab projekt laiemalt kaasa ka aastaringsete turismiteenuste arendamisele Võru maakonnas. Ettevõtlusinkubaator loob võimalused maapiirkonnas tegutsevate ettevõtjate arvu suurenemiseks, mis loob uusi töökohti just maapiirkonnas.

Projektiga luuakse võimalused kohaliku ressursi väärdamise võimaluste laiendamiseks ja piirkondliku toodangu pakkumiseks. Samuti

	<p>rajatakse sobivad ruumid kohaliku tooraine kohapealseks väärimiseks. Rajataval maaelukeskusel on piirkondliku külastuskeskkonna ja turismi arendamise funktsioon. Suureneb Võrumaa ettevõtete tuntus.</p>
<p>Eeldatav tegevustes osalejate ring</p>	<p>Misso Vallavalitsus – koordineerib asjaajamist, Võrumaa Arenguagentuur – ettevõtjate nõustamine ja turismiinfo, Setomaa Turism – turismiinfo, Võrumaa Turism – turismiinfo, Setomaa Valdade Liit – reklaam ja erinevad projektid, Võrumaa Partnerluskogu – Uma Mekk kaubamärk, MTÜ Tule Maale – koordineerib kohaliku toodangu müügipunkti, Võru maakonna ettevõtjad – külastajatele toodangu pakkumine, talunikud – külastajatele toodangu pakkumine, Pihkva oblast ja Aluksne ning Ape vald – turism, ettevõtlus ja kontaktide loomine ning toodete tutvustus.</p>
<p>Eeldatavad väljundid ja oodatav tulemus</p>	<p>Projekti tulemusena luuakse interaktiivne turismiinfopunkt, kus tutvustakse ka kohalikke tooteid. Ettevõtlusinkubaatori raames luuakse kolm ettevõtluskohta, lisaks luuakse ka vastvad ruumid, et väärimada kohalikku toorainet. Projektiga luuakse 8 uut töökohta, kasu saavaid ettevõtteid on 10.</p> <p>Projekti raames rekonstrueeritakse strateegiliselt atraktiivses kohas olev seni laiema kasutuseta olev hoone mitmekülgses ning piirkonda turustavaks maaelukeskuseks.</p>
<p>Valmisolek tegevuste elluviimiseks</p>	<p>Maaelukeskuse maja projekteerimiseks on raha eraldatud, detailplaneering ja ehitusprojekt on koostatud. Kohalike tootjatega on idee läbi räägitud ja nende poolt on valmisolek toodangu pakkumiseks. Omavalitsus on valmis panustama omafinantseeringuga.</p> <p>Valla arengukava: http://www.misso.ee/index.php/arengukava. Maaelukeskus on kajastatud arengukava tegevuskava punktis 3.4.5</p>

ARENDAV OBJEKT

9. Võru linna ja selle lähiümbruse töökohtadele ja teenustele parema ligipääsu tagamine

ARENDAVA OBJEKTI KIRJELDUS

Arendatava objekti planeeritavad kulud	<p>Projekti kogumaksumus on 2 409 500 eurot.</p> <p>Projekti käigus rajatakse nõuetekohase tähistusega valgustatud kergliiklusteed, luues seeläbi 11 ühendust järgmiste tänavate vahel: Tartu tn – Vabaduse tn – Liiva tn – Petseri tn - Räpina mnt – Luha tn – Pikk tn; Tartu tn – Seminari tn; Luha tn – Jüri tn; Valga mnt - Kubja tee – Lõuna-Eesti Haigla (vt Skeem 1).</p> <p>Lisaks lünkadele kergteede võrgustikus on probleemiks ka ühistransport, kuna linna teenindavad maakondlikud bussiliinid ning bussid liiguvad harva (vähestest ressurssidest tingituna), mis omakorda suurendab vajadust kergliiklusteede järele. Teiseks kitsaskohaks on ka kesklinnas parkimiskohtade puudus, see omakorda suurendab ratastega liiklejate arvu, seega nõudlus on kergliiklusteede osas on suur eriti suurürituste ajal. Kolmandaks on näha rattaga liiklejate arvu kasvu – suuremad ettevõtjad Cristella VT (töötajate arv u 110) ja Valio Eesti Võru Juustutööstus (töötajate arv u 100) on rajanud ka oma ettevõtete juurde suured rattaparklad. Koolimajade rattahoidjad on rattaid tihedalt täis.</p>
Arendatava objekti sotsiaalmajandusliku mõju ulatus	<p>Projekti elluviimine tagab teenustele ja töökohtadele parema ligipääsu Võru linnas ja seda ümbritsevas vallas. Projekt ühendab juba olemasolevad kergteed ühtsesse võrgustikku, tagades linna äärealade asumite parema ühendatuse keskusega. Seeläbi jõuavad inimesed oma sihtpunktidesse kiiremini, turvalisemalt ja mugavamalt. Samuti toetab projekt säästlike liikumisviiside arengut.</p> <p>Kergliiklusteed ühendavad erinevad linnaruumi paigad – suuremad linnaäärsed asumid (Väimela, Parksepa, Meegomäe, Kubija), tööstus- ja ettevõtlusalad (Võrukivi, Võrusoo, Pika ja Jaama tn ettevõtted), bussijaam, elamupiirkonnad, haigla. Paraneb ka teenustele (koolid, lasteaiad, haigla) ligipääs. Samuti loob projekt võimalused tervisliku eluviisi edendamiseks. Kergliiklusteede rajamine parandab ka elukeskkonda ja ilmestab linnaruumi.</p> <p>Loodav kergliiklustee ühendab ära kesklinna, elamupiirkonna, tööstus- ja äriettevõtted, tööstusalad, suurürituste toimumiskoha Kubija laululava ja Võru linna suurima tööandja Lõuna-Eesti Haigla.</p> <p>Välja arendamist vajavad Jüri tn – Räpina mnt kuni linna piirini ja kesklinn – Tallinna mnt Kivi tänavani. Need teostatakse järgmiste etappidena fondide, riigi eelarve (riiklikud maanteed, mis sisenevad linna) või linna eelarve toel.</p>
Eeldatav tegevustes osalejate ring	Võru linn, Võru vald

Eeldatavad väljundid ja oodatav tulemus	Projekti tulemusena on rajatud kergliiklusteed, mis ühendavad suuremaid linnaäärseid asumeid, tööstus- ja ettevõtlusalasid, bussijaama, suuremaid korterelamupiirkondi ja Lõuna-Eesti Haiglat. Paranenud on tööjõu liikuvuse võimalused ja teenuste kättesaadavus.
Valmisolek tegevuste elluviimiseks	<p>Võru maakonnas on välja töötatud Võru maakonnaplaneering „Kergliiklusteed ja loodusrajad“, kus on ära märgitud kergliiklusteede võrgustik ning vajalikud trassid. Projekti raames Võru linna rajatavad kergliiklusteed on kooskõlas planeeringuga ning toetab ühtse kergliiklusvõrgustiku kujunemist. Maakonnaplaneering on kättesaadav: https://voru.maavalitsus.ee/teemaplaneeringud (vt Skeem 2).</p> <p>Võru linnal ja vallal on olemas võimekus omafinantseeringu katmiseks.</p> <p>Võru linna arengukava (https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4190/9201/4010/Arengukava.pdf#). Tegevuskavas on ette nähtud järgmine tegevus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • T31 Kõnniteede rekonstrueerimine ning uute kõnni- ja kergliiklusteede projekteerimine ja ehitamine. <p>Võru valla arengukava (https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4241/0201/4011/m13_lisa.pdf#). Peatükis 4.2 on valla teede osas välja toodud lähiaastate arenguvision: rajada Võrust Lõuna-Eesti Haiglani ja Väimelas Pärna tee ja Lapi tee äärde kergliiklustee.</p>

ARENDAV OBJEKT

10. Vastseliina ettevõtlusala arendamine

ARENDAVA OBJEKTI KIRJELDUS

Arendatava objekti planeeritavad kulud

Vastseliina tööstusalal tegutseb täna mitu peamiselt puidu- ja mööblitootmisega tegelevat ettevõtet. Vastseliina ettevõtlusala arendamise projektiga parendatakse olemasolevate ettevõtete olukorda ja võimalusi tootmise suurendamiseks ning luuakse eeldused veel nelja ettevõtte vastuvõtmiseks.

Olulisimad probleemid tööstusalal on täna mitterahuldav juurdepääsutee, piisava tulekustutusvee puudumine ning arengut piirav elektrivarustus. Kitsaskohtade lahendamiseks on olemas tehnilised projektid ja plaanis on need lahendada Vastseliina ettevõtlusala arendamise projektiga.

Juurdepääsutee ehitus suunab tööstusettevõtete liikluse asulasisestelt teedelt eraldi juurdepääsuteele, samuti loob see eelduse ligipääsuks uutele tööstusala kruntidele. Tuletõrje veevarustuseks vajaliku taristu rajamine kindlustab tööstusettevõtteid piisava hulga kustusveega. See on olnud pikka aega probleemiks, sest vooluveekogudele (Piusa jõgi ja Rauba oja) ei luba Keskkonnaamet tuletõrje veevõtu kohti välja ehitada. Samuti ei võimalda Vastseliina aleviku veevarustuse süsteem Päästeameti poolt nõutud kiirusega tulekustutuse veevarustust tagada. Alajaama ehitus võimaldab oluliselt parandada tööstusala kruntide pakkumist tulevastele tööstusettevõtjatele.

Projekti kogumaksumuseks on **720 000 eurot**.

Projekti tegevused hõlmavad:

- **Juurdepääsutee ehitus Tallinn-Tartu-Luhamaa maanteelt tööstualale (ehitusprojekt ja hinnapakkumine Ramboll Eesti AS (uus nimi Skepast&PuhkimAS) maksumus 320 000 eurot.**
- **Tööstuspiirkonna tuletõrje veevarustus puurkaev, pumpla, mahutid ja hüdrandid (ehitusprojekt FIE Jaan Vene ja hinnapakkumine OÜ Armo Teenus) maksumus 240 000 eurot.**
- **10 kV alajaama ehitus tööstusalale, hinnapakkumine Eesti Energia AS maksumus 160 000 eurot.**

Arendatava objekti sotsiaal-majandusliku mõju ulatus

Vastseliina tööstusala arendamine kindlustab olemasolevate tööstusettevõtete tegevuse jätkumise Vastseliinas ning sellega ka olemasolevate töökohtade säilimise. Samuti loob see eeldused uute ettevõtete lisandumiseks ning uute töökohtade tekkimiseks. Teiselt poolt avardab see väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete äritegevuse võimalusi, eeskätt nende jaoks, kes on huvitatud koostööst Läti ja Venemaa suunal.

Vastseliina tööstusala arendamisega kaasneb:

- Ettevõtluse arenemine ka väljaspool tööstusala;

	<ul style="list-style-type: none"> • Piirkonna positiivse maine kujunemine seoses ettevõtluse intensiivistumisega; • Maa ja kinnisvara hindade kasv seoses piirkondade maine tõusuga; • Rakendusvõimaluste suurenemine piirkonnas leiduvate haridusasutuste õpilastele praktikakohana ning lõpetajatele töökohana; • Tööpuuduse vähenemine; • Piirkonna maksutulude tõus; • Palgataseme suurenemine; • Töötava elanikkonna väljarände kahanemine; • Piirkonna atraktiivsuse suurenemine välisinvestoritele. <p>Projekti ette valmistades on arvestatud, et ettevõtlusala arendamine teostatakse Vastseliina vallas tegutsevate ettevõtete arenemisvajadusi silmas pidades. Kaks suuremat ettevõtet (mõlemas ettevõttes on ca 50 töötajat) on selgelt väljendanud soovi laienemiseks viie aasta jooksul. AS Förmann NT näeb vajadust täiendavaks tootmisalaks ca 4 hetkaril. Ettevõtte juhtkonna sõnul võib uus investeering juurde tuua 10-15 uut töökohta. Scan Production OÜ esindajate hinnangul näevad nad vajadust viie aasta jooksul kuni 3 ha suuruse tootmismaale ning lisanduda võib 5-10 uut töökohta.</p> <p>Vastseliina vald on alustanud koostööläbirääkimisi Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituudiga, et välja selgitada konkreetsemalt väiketööstus ettevõtjate huvi ning vajadus uue tootmispindade arendamiseks. Projekti „Fostering of Socio- economic Development and Encouraging Business in Border Areas“ raames läbiviidud küsitlused ettevõtjate hulgas kinnitasid, et huvi ja vajadus uute tootmispindade järele on olemas.</p>
Eeldatav tegevustes osalejate ring	SA Võrumaa Ettevõtlusalade Arendus, Vastseliina vald
Eeldatavad väljundid ja oodatav tulemus	Projekti tulemusena on rajatud tööstusala juurdepääsutee Tallinn-Tartu-Luhamaa maanteelt, suurema võimsusega alajaam ja tuletõrje veevarustuse süsteem. Projekti tulemusena jätkavad olemasolevad ettevõtted oma tegevust Vastseliina tööstusalal ning saavad võimaluse alustada planeeritud arendusi tootmise laiendamiseks. Samuti on loodud esmased eeldused 4 uue ettevõtte siirdumiseks tööstusalale ja hinnanguliselt 25 uue töökohta tekkeks.
Valmisolek tegevuste elluviimiseks	<p>Valmis on detailplaneering ja ehitusprojekt. Vastseliina vald on valmis katma projekti omafinantseeringu.</p> <p>Varasemalt on vald ellu viinud Phare ESC programmi projekti, mille kogumahuks oli 400 000 eurot ning mille tulemusena siirdus Vastseliina tööstusalale kaks uut ettevõtet, luues u 100 uut töökohta.</p> <p>Vastseliina valla arengukava aastateks 2014-2022 tegevuskavas on märgitud Vastseliina ettevõtlusala arendamine (leheküljed: 25, 31, 36, 38. https://www.riigiteataja.ee/aktiisa/4111/1201/4016/arengukava.pdf).</p>

ARENDAV OBJEKT

11. Suure Munamäe, kui rahvusvahelise tähtsusega turismitraktatsiooni arendamine

ARENDAVA OBJEKTI KIRJELDUS

Arendatava objekti planeeritavad kulud	<p>Projekti kogumaksumuseks on 285 000 eurot.</p> <p>Projektis nähakse ette tootearendus- ja turundustegevused. Alustades mäe jalamilt, rekonstrueeritakse märke tõusu tee, mille äärde luuakse temaatiline väliekspositsioon, samuti rajatakse temaatilised laste mängualad ja mäkketõusu tee valgustus. Luuakse ja ehitatakse välja ilmastikukindlad valgusinstallatsioonid tornile, mida rakendatakse erinevatel tähtpäevadel ja etendatakse teatud kellaegadel külustusprogrammina või projitseeritakse erinevate sündmuste puhul. Torni viiva tee äärne valgustus on seotud torni valgusintallatsiooniga tervikuks ja erineva valgus- ja värvirežiimiga kannab edasi torni valgusintallatsiooni ideed, olles nõe elmänguks. Küllastajate liikumismugavuse ja ligipääsu hõlbustamiseks ehitatakse liikumispuudega inimestele ja lapsevankritele kaldtee torni esiselt paltsilt torni (kus neil on võimalus edasi liikuda liftiga) ning torni korrustele luuakse uus ja interaktiivne ekspositsioon. Küllastaja teekonna lihtsustamiseks ja ühtlasi turundustegevusena paigaldatakse Munamäe jalamine valgustatud stend, mis teatab saabumisest Baltikumi kõrgeima mäe jalamile ja juhatab teed suurepärase vaate nautimiseks.</p>
Arendatava objekti sotsiaal-majandusliku mõju ulatus	<p>Suure Munamäe ja vaatetorni terviklik arendamine (ekspositsioonid ja mängualad alatest mäe jalamilt kuni torni tipuni), atraktiivsemaks muutmine ning täiendavate teenuste väljaarendamine (valgusintallatsioonid, interaktiivne ekspositsioon, küllastajatele väljaantavad suveniiri ja turundusfunktsioonid tunnistused jm) suurendab küllastuskordi atraktiivsusel ja Võrumaal, suurendades turistide arvu ka väljaspool turismi kõrghooaega. Suure Munamäe vaatetorn on avatud aastaringiselt kuid praegu sügis-talvisel perioodil vähest aega ja seda just vähese küllastatavuse ja lühema valge aja tõttu. Turistide arvu suurenemisel ja valgusintallatsioonide kui toote lisandumisel pikenevad lahtiolekuajad, mis toob kaasa teenindava personali suurema vajaduse, samuti tekivad uued töökohad piirkonnas. Suure Munamäe atraktiivsemaks muutmisega anname tõuke kogu piirkonna arendamisele, sest see on suurim ja tuntuim turismiobjekt Võru maakonnas.</p> <p>Haanja vallas on 14 majutus- ja 3 toitlustusasutust ning 15 km raadiuses on üle 30 majutus- ja toitlustusettevõtte kes saavad kaudset tulu Munamäe torni küllastajate arvu kasvust. Samuti saavad kasu piirkonnas giiditeenuse pakkujad (ca 15 in), kohaliku toidu tootjad ja käitlejad, suveniiride tootjad, küllastajatele pakutavates elamuslikes programmides osalejad, kütuse müüjad jm jaekaubandus. Otsene kasu on läbi tulumaksu laekumiste Haanja valla eelarvetuludele. Suure Munamäe arendamine muudab Haanja valla puhkamisvõimalused senisest atraktiivsemaks, mis aitab kaasa Haanja valla küllastatavuse kasvule ja suurendab piirkonna tuntust ning parandab mainet. Suure Munamäe vaatetorni ja teiste atraktiivsete objektide atraktiivsemaks muutmine toob piirkonda juurde uusi küllastajaid ning pakub uusi elamusi piirkonda korduvalt küllastavatele inimestele, samuti annab Suure Munamäe arendamine turistile põhjuse Haanjas ja piirkonnas pikemalt peatumiseks.</p>

Eeldatav tegevustes osalejate ring	Projekti tegevuses osalevad Haanja vald, Suure Munamäe Vaatetorn Haanja valla hallatava asutusena, paikkonna turismiettevõtjad ja neid ühendavad organisatsioonid, piirkonna elanikud.
Eeldatavad väljundid ja oodatav tulemus	Projekti tulemusena luuakse terviklik kaasaegne ja eristuv turismiobjekt, mis loob otseselt vähemalt 2 uut töökohta ning eeldatavalt täiendavad 2 hooajalist töökohta, kindlasti suurendab aga piirkonna ettevõtjate tulu ning loob eeldused täiendavate töökohtade ja sissetulekute tekkimiseks turismiettevõtetes, kohaliku toidu sektoris, käsitöö- ja suveniiritootmise segmendis jm teenuste osas. Lisaks suureneb piirkonna külastatavus ja aastaringselt pakutavate harivate, elamuslike ning kvaliteetsete vaba aja veetmise võimaluste hulk, suureneb piirkonna tuntus, atraktiivsus ja külastatavus. Eelnimetatud tegevuste tulemusena on külastusobjekt Suur Munamägi kui turismi- ja külastusobjekt terviklikult välja arendatud ning tagatud on erinevate vajadustega külastajatele meeldejääva positiivse külastuselamuse pakkumine ning nende kvaliteetne teenindamine, lisandunud on täiendavad teenused ja tegevused ning Suure Munamäe Vaatetorni turundamisel kasutatakse ühtseid visuaalvahendeid, mis tugevdab Suure Munamäe brändi.
Valmisolek tegevuste elluviimiseks	<p>Projekt on kajastatud ka valla arengukavas http://www.haanja.ee/upload/fck/1_arengukava_kehtestatud.pdf. Haanja valla arengukava 2011-2019 visioon: Haanja on aastaringselt edukalt toimiv turismi- ja puhkemajanduspiirkond ning harrastusspordi keskus.</p> <p>Eesmärgid punktis 4.2.Korrastatud ja avalikus kasutuses on Rogosi mõisakompleks, Haanja rahvamaja, Suure Munamäe vaatetorn ja Haanja puhke- ja spordikeskus . Haanja valla arengukava tegevuskavas 2012-2017 punktis 4.2.Suure Munamäe kompleksi arendamine ja korrastamine (sh ka kaldtrepp ja märke viiva trepi korrastamine).</p> <p>Haanja valla arengukavas 2014-2022 arengufookus: Suur Munamägi ja Rogosi mõis on tuntud turismisihtkohad ja pakuvad mitmekülgseid positiivseid külastuselamusi.</p> <p>Koostamisel ja koostatud on projektid laste mänguattraksioonide ja kaldtee ehitamiseks. Valmimas on Suure Munamäe Vaatetorni teostatavus- ja tasuvusanalüüs.</p> <p>Haanja vallal on olemas omafinantseeringu katmise võimekus.</p>

ARENDAV OBJEKT

12. Osula alevi - Varese ristmiku vaheline kergliiklustee

ARENDAVA OBJEKTI KIRJELDUS

Arendatava objekti planeeritavad kulud	<p>Projekti maksumus on 165 000 eurot.</p> <p>Projekti käigus rajatakse jalakäijate ja rattaga liiklejate turvalisuse tagamiseks Osula aleviku vahele kergliiklustee pikkusega 1,4 km. Kergliiklustee projekteerimise kulud katab Maanteeamet.</p>
Arendatava objekti sotsiaal-majandusliku mõju ulatus	<p>Sõmerpalu valla tootmisalad paiknevad Järvere, Osula, Sõmerpalu ja Varese külades. Selles piirkonnas paiknevad Võrumaa ühed suurimad ettevõtted: AS TOFTAN, OÜ OSULA GRAANUL, OÜ WARMESTON, AIVAR JA MERIKE OÜ, COMBILINK OÜ, VÕHANDU PÕLLUMAJANDUSE OÜ. Täna on AS Toftan andnud teada oma lähituleviku laienemiskava, läbi mille lisandub veel piirkonda üle 40 hästiasustatud ja nn nutikat töökohta. Oma arenguplaanidesse on OÜ Osula Graanul näinud ette lähiaastail koostootmisjaama arendamist naaberkinnistule. Liiklustihedus on viimase kahe aasta tööstus/tootmisinvesteeringute tulemusena mitmekordistunud ning AS Toftani planeeritud laienemine suurendab seda veelgi. Nimetatud teelõiku kasutavad Varese küla elanikud keskmiselt käimiseks ning keskmiselt elavad inimesed tööle ja koju käimiseks nii tööstusaladel olevatesse ettevõtetesse kui ka ühistranspordile, mis viib seal asuvast peatusest inimesed Võru linna ja Antsla suunas.</p> <p>Väikeste vahemaade tõttu on optimaalseks liikumiseks vajalik kergliiklusteede olemasolu. Projekti realiseerimine lahendab töö- ja elukoha vahel liikumise kitsaskoha, kuivõrd praegusel hetkel peavad inimesed liikuma maanteel, mis on äärmiselt ohtlik, sest nimetatud teelõiku kasutab hinnanguliselt juba täna ligikaudu 150 puiduveokit ööpäevas. AS Toftani laiendamise järgselt suureneb raskeveokite osakaal nimetatud teelõigul veel hinnanguliselt 50 võrra. Vajalik kergliiklustee lõik on kajastatud Võru maakonna kergliiklusteede teemaplaneeringus.</p> <p>Kergliiklusteede võrk leiab suure kasutuse (kolme vahetusega töötavate ettevõtete töötajad, kooliõpilased, elanikud) ja on vajalik ka liiklusohutuse seisukohalt, kuna asulaid läbivad maanteed on suure liikluskoormusega. Lisaks liiklusolude turvalisuse suurenemisele, saab läbi kergliiklustee valmimise edendada ka elanike tervist.</p> <p>Ühenduste loomine on otseselt seotud ettevõtluse arendamisega piirkonnas ning parandab elamupiirkondade ja töökohtade vahelist liikuvust ja teenuste kättesaadavust.</p>
Eeldatav tegevustes osalejate ring	<p>Sõmerpalu vald, Maanteeamet</p>
Eeldatavad väljundid ja	<p>Projekt panustab PKT alameetmesse Ühenduste ja liikuvuse parandamine toimepiirkonna tagamaa ja keskuste vahel ning keskuste sees. Projekti tulemusena on rajatud kergliiklustee, mis ühendab tootmisalad valla keskuse ning elamupiirkonnaga. Paranenud on tööjõu</p>

<p>oodatav tulemus</p>	<p>liikuvuse võimalused ja teenuste kättesaadavus.</p> <p>Kasu saavad 6 suuremat tootmis- ja teenindustevõtet, lisaks veel väiksemad põllumajandustevõtted, kus töötab kokku ~ 264 (seisuga 27.04.2015).</p> <p>Lahendatakse valla keskuse ja tööstusala vaheline kitsaskoht.</p>
<p>Valmisolek tegevuste elluviimiseks</p>	<p>Võru maakonnaplaneering. Teemaplaneering „Võrumaa kergliiklusteed ja loodusrajad“ – 2013. Antud dokumendis on viide Sõmerpalu valla arendatavatele kergliiklusteedele: 3.2.1.2 Ettepanekud uute kergliiklusteede rajamiseks Võrumaal: Sõmerpalust Toftani teeristini 3,8 69 Võru - Kuigatsi - Tõrva Asulate vaheline ühendustee, ohutu koolitee Sõmerpalu - Järvere 2,2 69 Võru – Kuigatsi - Tõrva Asulate vaheline ühendustee, ohutu koolitee (https://voru.maavalitsus.ee/documents/181637/0/1.Seletuskiri.pdf/dc85eb0c-08ea-49c4-8707-1febb2d0e4ba?version=1.0)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sõmerpalu valla tegevuskava 2015-2018 - Kergliiklusteede rajamine. Järvere – Sõmerpalu – Varese - Osula – Sulbi; Osula – Raiste teerist. (http://www.somerpalu.ee/index.php?categoryid=28) • Kergliiklusteede arendamine maapiirkondades on aktuaalne ning parandab kohalike elanike elukeskkonda. Sõmerpalu vallas on mitu prioriteetset piirkonda, kuhu on taoliste rajatiste rajamine väga kõrge tähtsusega – esimeseks on projektis nimetatud teelõik ja teiseks on Tallinn – Luhamaa maanteelt (Raiste tee) algav ja Varesele lõppev teedevõrgustik. Viimati nimetatut on pandud Maanteeameti poolt rekonstrueeritavate tööde nimekirja. <p>Sõmerpalu vallavalitsus on korduvalt kohtunud valla suuremate ettevõtete juhtidega, kes on oluliseks tööandjaks meie piirkonna elanikele. Kohtumiste käigus on selgunud asjaolu, et olemasolevad maanteed ei vasta nii ettevõtjate ega ka kohalike elanike ootustele. Maanteed hakkab ööpäevas läbima oluliselt senisest rohkem raskeveokeid – nii tooraine kohale veoks kui ka valmistoodangu ära veoks. Olemasolevast olukorrast on informeeritud ka Maanteeametit ja on saadud tagasisidet, et Maanteeamet on võtnud oma tegevusplaanidesse ka sõidutee rekonstrueerimisprojektid, mis kulgeb Raiste ristist Varese küalani. Käesoleva projekti elluviimine Sõmerpalu vallavalitsuse poolt on piirkonnale oluliseks arenduseks, mis toetaks kohalikku ettevõtlust ja haakuks tulevaste Maanteeameti planeeringutega.</p> <p>Osula Noortevolikogu poolt on korraldatud Sõmerpalu Vallavalitsusele avalik pöördumine (jaanuar 2014), kus on välja toodud elanike seisukohad arendatava kergliiklustee vajalikkuse kohta. Pöördumisele on alla kirjutanud 280 elanikku, kes kasutavad igapäevaselt Järvere – Sõmerpalu teed. Pöördumine on saadetud varasemalt Maanteeametile, Majandusministeeriumile, Riigikogu majanduskomisjonile.</p> <p>Sõmerpalu vallal on olemas võimekus omafinantseeringu katmiseks.</p>